

Конгрес Українських Націоналістів

Змагатимеш до поширення сили, слави, багатства і величі Української Держави

НАЦІЯ І ДЕРЖАВА

e-mail: nacija@ukr.net www.cun.org.ua Січень 2017 року № 1 (644)

ДЕНЬ СОБОРНОСТІ, КРУТИ, ЄВРОМАЙДАН...

22 СІЧНЯ – ЗНАКОВА ДАТА В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІЇ.

Так, 22 січня 1918 року Четвертим Універсалом Української Центральної Ради проголошено незалежність Української Народної Республіки.

22 січня 1919 року на Софійській площі Києва було проголошено Акт Злуки (возз'єднання) УНР і ЗУНР, що постали після проголошення Незалежності на територіях, населених українцями, які впродовж століть входили до різних колишніх імперій – Російської та Австро-Угорської. Цю подію ми відзначаємо, як День Соборності України. Проте за декілька днів після проголошення Акту Злуки більшовицькі банди Муравйова посунули на українську землю, на Київ. На прю з ворогом стали 300 юних українців. 29 січня 1919 року в бою під Крутами вони полягли смертю хоробрих.

Цьогоріч, у День Героїв Крут, у столиці відбудеться перепоховання праху видатного поета і патріота України Олександра Олеся і його дружини. У Володимирському соборі, о 12 годині, патріарх Філарет відправить панахиду, а о 13.30 на Лук'янівському цвинтарі, де поховані двоє крутянців, – громадська панахида та вшанування пам'яті відважних юнаків і славного поета.

22 січня 1990 року, символізуючи тяглість Визвольних змагань, мільйони українців утворили живий ланцюг між Львовом і Києвом. Так розпочався процес деокупації України від Москви. Він увінчався проголошенням Незалежності України 24 серпня 1991 року.

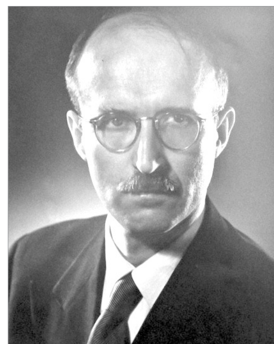
За ідеали лицарів Перших Визвольних змагань боролися учасники Революції Гідності. 22 січня 2014 року почалися розстріли учасників Євромайдану (саме в цей день від куль загинув вірменин Сергій Нігоян, а згодом білорус Михайло Жизневський та від катувань – українець Юрій Вербицький). Українці не злякалися, як на те розраховували московські реваншисти, а згуртувавшись, дали гідну відсіч ворогові й сьогодні хоробро захищають рідну землю від московських окупантів.

У День Соборності в Києві, по всій Україні відбулися урочистості, зокрема, багатолюдне віче на Софійському Майдані. А живий ланцюг, який утворила студентська молодь на мосту Патона, з'єднав під синьо-жовтим стягом лівий та правий береги Дніпра. Україна єдина. Її історична пам'ять береже подвиг тих, які стали волі на сторожі майже сто літ тому. День Соборності, Крути, Євромайдан… Ми не забудем. І переможемо!

ЛИЦАРІ ЧЕСТІ

ЖИТТЯ, ОСВЯЧЕНЕ ВИСОКИМИ ІДЕАЛАМИ

19 січня виповнилося 105 років від дня народження видатного українського державного діяча Ярослава Стецька. Він народився 1912 року у Тернополі, помер п'ятого липня 1986 року в Мюнхені.

Життя та боротьба Ярослава Стецька ще з юності були освячені високими ідеалами. Україна та її незалежність стали його піснею і молитвою, звитяжною боротьбою аж до смерті.

Ім'я Ярослава Стецька добре відоме українському загалу і світові, як ім'я прем'єра відновленої Актом 30 червня 1941 року у Львові Української Держави. Нацисти сприйняли відважний чин українських націоналістів, як зухвалість, заарештували Ярослава Стецька, його побратимів. Після того, як лідери ОУН Степан Бандера та Ярослав Стецько відмовилися відкликати Акт 30 червня, вони опинилися в німецькому концтаборі.

Після Другої Світової війни Ярослав Стецько очолює Антибільшовицький Блок Народів, який гуртує навколо себе представників націй, що борються за своє визволення з-під колоніального гніту. Його внесок у поширення у світі правди про Україну та її боротьбу важко переоцінити. Лідери провідних держав світу зустрічалися з Ярославом Стецьком, а президент США Рональд Рейган під час зустрічі з ним заявив: «Ваша боротьба є нашою боротьбою». Ярослав Стецько багато зробив для організаційного зміцнення ОУН, яку очолював аж до своєї смерті.

А пам'ять жива…

(Чит. стор. 8–9.)

НАША СЛАВА НЕ ВМРЕ, НЕ ПОЛЯЖЕ

ЄВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ ТА ЙОГО ДОБА

22 січня, в День Соборності України, на будинку 24 столичної вулиці Січових Стрільців відкрито меморіальну дошку полковникові Армії УНР, голові Проводу ОУН Євгенові Коновальцю. Саме учням військової школи його імені надали честь відкрити барельєф, який освятили священики українських церков. Учасники урочистого дійства поклали квіти. Політики і діячі культури виголосили промови. Виступ бандуриста Тараса Компаніченка став духовним апогеєм свята.

Євген Коновалець був одним із ідеологів і творців українських Збройних Сил. Він створив Галицько-Буковинський курінь, у подальшому – полк Січових Стрільців (казарми якого розташовувалися в приміщенні, яке відтепер увінчано меморіальною дошкою), відіграв визначальну роль у зміцненні влади Директорії, був військовим комендантом Києва, в якому забезпечував порядок. Згодом створив Українську військову організацію (УВО), командантом якої був, а 1929 року постала ОУН, яку очолив.

Авторитет, потужна сила волі та інтелект Євгена Коновальця об'єктивно оцінила й більшовицька імперія зла – як загрозу своєму існуванню. Зусиллями спецслужб 23 травня 1938 року його вбито у Роттердамі, де й поховано – на цвинтарі Кросвейк.

Символічно, що ювілейний рік – 100-ліття Перших Визвольних змагань українського народу розпочався вшануванням пам'яті Євгена Коновальця, оскільки саме він, як наголосив на урочистостях віце-прем'єр-міністр Павло Розенко, «втілював у життя ту істину, що незалежної України не може бути без боєздатної армії».

Про Коновальця, як будівничого Армії УНР, чию справу продовжили згодом Роман Шухевич і інші славні воїни України, говорив на урочистостях мінстр культури Євген Нищук. А директор Інституту національної пам'яті Володимир В'ятрович зазначив, що Євген Коновалець «своєю діяльністю зумів поєднати два покоління борців, дав дорогу в історію тим, які боролися вже підпільними методами у 20–50-их роках».

Батьком українського визвольного руху ХХ століття називають полковника Євгена Коновальця, наголосив Голова КУНу Степан Брацюнь, підкреслюючи його вирішальну роль у формуванні військово-політичних структур, під керівництвом яких українці стали в ряди борців «за Україну, за її волю».

Доба Коновальця стала основою відновлення Незалежності України в серпні 1991 року.

На світлині: під час урочистостей з нагоди відкриття меморіальної дошки Євгенові Коновальцю в Києві 22 січня 2017 року.

ВИЗНАННЯ

Степан Брацюнь:

«ВІРЮ В НАШУ ПЕРЕМОГУ!»

Днями, перебуваючи на короткому відпочинку у Києві, до Конгресу Українських Націоналістів завітав добрий друг Конгресу, офіцер 131-ого Окремого Розвідувального Батальйону, що виконує особливі завдання в зоні проведення бойових дій на Сході України (т.зв. зоні АТО в Донецькій і Луганській областях), член Президії УВКР, учасник оборони ДАП та міста Маріуполь Олександр Ушинський. Через друга Олександра Конгрес не раз передавав патріотичну літературу, свіжі номери газети «Нація і Держава» та допомогу українським бійцям на передову, в найгарячіші точки.

Під час теплої зустрічі в столичному офісі партії з Головою Конгресу Українських Націоналістів Степаном Брацюнем, Олександр Ушинський вручив йому Подяку від командування 131-ого Окремого Розвідувального Батальйону «за плідну співпрацю, безмежну любов до Батьківщини та віру у нашу спільну перемогу над ворогами України, а саме, російськими агресорами та українськими колабораціоністами».

Степан Брацюнь був зворушений, і наголосив: «Для мене велика честь отримати цю подяку з рук справжнього бійця, який мужньо боронить суверенітет і цілісність нашої держави зі зброєю в руках, і велика честь мати таких друзів, як Олександр Ушинський. Вірю в нашу перемогу і дякую за все, що ви робите!»

Слава Україні! Героям слава!

Прес-служба КУН

НОВИНИ З БУКОВИНИ

ВСЕНАРОДНЕ СВЯТО

День Соборності України святкували і в Чернівцях. Це свято єдності. І сьогодні ми з впевненістю говоримо, що ми єдині. А наша Україна – єдина і неподільна. Ми єдині в своїх цілях, в своїх діях. Зі свого обраного шляху відродити Україну українську ми ніколи не зійдемо. За це вмирали найвідважніші українці. За наші національні інтереси гинуть і сьогодні на сході України її найкращі сини та дочки.

Початок ідеї соборності України сягає об'єднання давньоруських земель навколо князівського престолу в Києві. А 22 січня 1919 року відбулося об'єднання УНР і ЗУНР в єдиній державі. Відтоді і злились століттями відірвані одна від одної частини єдиної України – Галичина, Буковина, Закарпаття і Наддніпрянська Україна. Тоді і було утверджено Акт Злуки.

У Чернівцях, на знак вшанування Дня Соборності, до пам'ятника Тарасові Шевченку лягли живі квіти. В обласній філармонії відбулися урочистості. Було нагороджено знаних людей в краї, які працюють на благо України.

Хвилиною мовчання вшанували героїв, які загинули на сході України, померли від поранень, каліцтв внаслідок війни зі «старшим братом».

Звучали пісні про героїзм наших воїнів. Були пісні про рідну Україну.

Україна – понад усе!

Марія КИСИЛЬОВА

НЕСКОРЕНІ

НА ЧЕСТЬ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА

У суботу, 21 січня 2017 року, відбулось урочисте відкриття та освячення меморіальної дошки на честь Героя України, лідера Народного Руху України В'ячеслава Чорновола.

Меморіальну дошку встановлено на столичній будівлі офісу Народного Руху України (вул. Олеся Гончара, 33), з ініціативи активістів НРУ, відкрив барельєф Голова НРУ Василь Куйбіда. На заході, крім численних рухівців, були присутні представники київської міської влади, народні депутати України, родичі В.Чорновола, голова РХП М. Поровський, Голова партії «Патріот» Микола Голомша та небайдужі кияни.

Голова Конгресу Українських Націоналістів Степан Брацюнь також взяв участь у відкритті меморіальної дошки разом з активістами Конгресу, поклав квіти і зазначив: «Чорновіл був не лише мудрим політиком, а й істинно великим державним діячем, який міг не лише повести за собою у боротьбі за Україну, а й очолити Українську Державу як справжній її лідер і президент».

Усі присутні з великою повагою згадували видатну постать і подвижницьку діяльність В'ячеслава Чорновола та його беззаперечно вагомий внесок у становлення Української Держави.

Нагадаємо, життя українського політика обірвалось після автокатастрофи у 1999 році, за 6 місяців до президентських виборів, у яких він був одним із претендентів на перемогу.

Прес-служба КУН

Фото Георгія Лук'янчука

УРОКИ ІСТОРІЇ

СТОЛІТТЯ БОРОТЬБИ ЗА СВОБОДУ УКРАЇНИ

Марія БАЗЕЛЮК

Указом Президента України Петра Порошенка 2017 рік проголошено Роком Української революції 1917–1921 років.

Століття боротьби українського народу за соборну, Незалежну Державу позначене звитягою лицарів честі, для яких найвищою цінністю була і є свобода, а також великими втратами найкращих синів і дочок України, які поклали голови свої на жертовник боротьби за волю. В серпні 1991-го українці реалізували своє природне право мати власну державу на своїх етнічних землях, але щоб захистити її від історичного ворога, який убивав і убиває наш народ, перебуваючи в різних іпостасях і водночас завжди залишаючись імперією зла, нам доводиться платити дорогою ціною – життями найкращих, найчистіших, найсвітліших душ…

Нині, в рік столітнього ювілею Перших Визвольних змагань, маємо скрупульозно, не минаючи «ані титли, ані тії коми», проаналізувати історичний шлях і допущені помилки, які призвели до поразки Української Народної Республіки і з великою вірогідністю на такий же наслідок повторюються сьогодні.

Сто літ тому поштовхом до початку українських національно-визвольних змагань стала Лютнева буржуазна революція в царській Росії. Українці, де б вони не проживали на теренах імперії, гуртувалися в організації, їхні посланці прямували до Києва, аби там возз'єднатися в монолітну силу. 20 березня (за новим стилем) 1917 року спільні збори українських організацій ухвалили створити Українську Центральну Раду. Її головою заочно обрали видатного історика, професора Михайла Грушевського, який мав ось-ось повернутися із царського заслання в Україну. Повернувся і очолив УНР…

Упродовж п'яти років Україна пережила різні форми національної державності – УНР, Українська держава (Гетьманат), ЗУНР, Директорія. Ми не вберегли свою незалежність. Чому? І тому що російські головорізи, як і нині, тоді поповзли на нашу землю, і сусіди до нас не квапилися з підтримкою… І все-таки вирішальною причиною поразки був отой зловісний феномен, про який Гетьман Мазепа писав так: «През незгоду все пропало, самі себе звоювали…» Ах, як сьогодні є багато критиків і порадників чинного Президента та влади загалом! Їх, диванних, і тоді, в роки Перших Визвольних, було вдосталь. Тільки ось Дмитро Донцов у своїх спогадах цілком виразно пише про те, як нещадно критикували режим Павла Скоропадського деякі українські політичні діячі, проте категорично відмовлялися допомогти йому.

У нашу добу ця паршивенька традиція таки перекочувала в наше життя чи не одночасно з проголошенням Незалежності. Перший Президент пропонував одній відомій політичній силі, на її ж таки з'їзді, очолити в Україні виконавчу владу. Не захотіли, відмовилися, навіть особливо не подбавши про аргументи. Проте в кулуарах деякі «записні» активісти зловредно потирали руки, мовляв, добре, що відмовилися, а то він, тобто Президент, хотів, «щоб ми вивели Україну в люди, а він те собі припише», як власну заслугу. Хтось такий «аргумент» потрактує як примітивне жлобство. І це правильно. Біда лише, що в нас воно якесь невмируще, і нині в черговий раз торжествує. Знову дехто, хизуючись перед телекамерами, паплюжить суперників, не добираючи слова (що, на жаль, публіка полюбляє) у погоні за найпрестижнішими стільцями у владному бомонді, інший, уже поза межами України, так «дбає» про її процвітання, що зарубіжним партнерам нічого не залишається, як заради власного реноме дистанціюватися подалі від української влади.

Не повірю, що людина, для якої справді Україна – понад усе, буде розхитувати державу, «дбаючи» про неї в такий дивовижний спосіб, як її дискредитація в світі. Почуття міри і пристойності зраджує тим, хто в погоні за владою, в тому числі, й президентською, нівечить свою країну та ще й так ловко, що путінська «раша ту дей» відпочиває. Дискредитуючи легітимне державне правління, нинішні «старателі» ослаблюють можливості Української держави відстоювати її інтереси у світі. Так уже було майже сто літ тому. Доклавши тоді й свою лепту до втрати Незалежності, ті ж «патріоти» згодом голосили, мовляв, «встояти не було сили». Але на той час українські землі вже були розділені між Росією, Польщею, Чехословаччиною та Румунією. Давні помилки необачних попередників мають стати пересторогою для їхніх нинішніх наступників, а також – застереженням для суспільства, для всіх нас.

Століття Перших Визвольних змагань – подія непроминальна. Вона – урок суворої історичної правди, яка має стати каталізатором відродження відповідальності кожного громадянина за долю Нації та її Держави. Українці живуть на своїх етнічних землях і лише тут можуть буди господарями своєї долі. На чужині нас чекають в ролі обслуги, вторинного товару. Шануватимуть нас в інших країнах лише тоді, коли Україна стане могутньою державою. Господи, у нас, українців, нічого ж немає, крім України! То чому ж ми її так не бережемо?.. Гомін століття боротьби за свободу дає нам шанс опам'ятатися. Хто зна, може, то шанс останній…

Наші корпункти

Вінниця	Гусар Віталій	(097) 371-12-71
Дніпро	Фурман Анатолій	(050) 695-83-48, (097) 243-71-72
Донецьк	Олійник Марія	(062) 337-23-48
Запоріжжя	Тимчина Василь	(0612) 67-31-82
Івано-Франківськ	Салига Роман	(0342) 3-11-35
Кам'янське	Чередниченко Олександр	(098) 242-54-87
Кропивницький	Тріщенко Віктор	(0522) 36-95-25
Київська обл.	Сахацький Олександр	(04597) 4-92-93
Київ	Шепетюк Юрій	(044) 278-63-89, 279-68-34
Кривий Ріг	Мельник Олександр	(096) 298-19-56
Луцьк	Максимович Олег	(050)-132-00-42
Львів	Динилиха Ігор	(0322) 38-67-63
Миколаїв	Салтиченко Михайло	(067) 942-64-71
Одеса	Роговський Дмитро	(063) 790-15-37
Полтава	Небилович Микола	(096) 924-79-83
Рівне	Бідюк Юрій	(050) 435-34-34
Суми	Друзь Віктор	(096) 485-67-37
Тернопіль	Ткач Володимир	(098) 711-05-50
Харків	Дяків Богдан	(057) 716-02-18
Херсон	Реуцький Іван	(097) 285-32-96
Хмельницький	Бенюк Ніна	(8096) 362-72-23
Черкаси	Савченко Максим	(067) 647-35-24
Чернівці	Лютик Віктор	(050) 540-16-81, (097) 235-60-20
Чернігів	Рябченко Валерій	(04622) 4-38-81

ЗА ПРАВА НАЦІЇ, ЗА ПРАВА ЛЮДИНИ

«ДЕ КРИВДА І НАСИЛЬСТВО, МУСИТЬ БУТИ ПРИСТУП ПРАВУ»

(До 100-річчя відгуку Михайла Грушевського на проголошення Президентом США Вільсоном національних прав)

У ході Першої світової війни стало зрозумілим, що розсипаються три великі імперії – Російська, Австро-Угорська і Османська. За таких умов Президент США Вудро Вільсон висунув 22 січня 1917 року 14 пунктів мирного розв'язання спірних питань, що нагромадилися в міжнародних відносинах. Серед цих пропозицій була й така, що стосувалася вирішення прав націй на самовизначення. Зокрема, шостим пунктом передбачалося "врегулювання "російського питання", що гарантує найповніше й вільне сприяння з боку інших націй в отриманні нової, без перешкод, можливості приймати незалежні рішення щодо власного політичного розвитку Росії та її національної політики й прийняття у співтовариство вільних націй...".

Десята пропозиція стосувалася "автономії народів, які входять до складу Австро-Угорщини", тринадцята – "створення незалежної Польщі з виходом до моря і приєднання до Польщі територій, заселених поляками". Про такий великий народ, як український, – жодної згадки, хоч говорилося про права сербів, румунів…

Ознайомившись з цією промовою, Михайло Грушевський, який тоді перебував у засланні в Москві, відгукується на неї спеціальною статтею, яку він друкує в тамтешньому україномовному журналі "Промінь". Найперше, зауважує автор, відтепер змініться хід світової історії, "бо ж видима річ, що при виробленні основ нових відносин голос великої заатлантійської республіки – яка вже тепер не з доброго дива, не без певних підстав виступила в ролі посередниці між ворожими сторонами, матиме велику вагу. А підставою її мирової тактики, очевидно, будуть принципи, виголошені в такій незвичайній обстановці її президентом. Він і сам у своїй промові досить ясно дає зрозуміти, що сі принципи будуть поставлені умовою з боку Американських Спол. держав для будучих міжнародних відносин".

Важливо, акцентує увагу Михайло Грушевський, що, виголошуючи принципи майбутніх міжнародних відносин, американський президент висловлює надію, що говорить "іменем прихильників свободи і людськості ріжних країв, без ріжниці безпосередних завдань їх свободи", "мовчазних народних мас, які не мали спромоги висловитися з приводу утрати дорогих їм людей і знищення їх осель".

І додає: "для всіх їх дуже цінно, що такі погляди висловлюються з такої авторитетної трибуни і мають всі шанси бути поставленими при укладанні нових відносин".

Але особливо зупиняється наш вчений на тому, що справу "національних відносин всередині держав през. Вільсон мислить під міжнародною контролею тої будучої "сили", організацію котрої вважає першою умовою захования європейської згоди. Ще вчора така ідея міжнародної контролі здалася б неможливою спеціалістам державного права – оборонцям чистоти й непорушності зверхніх прав держави, державної суверенності. Але през. Вільсон не завагався назвати обмеження сеї безмежної недотикальності її першою умовою нових міжнародних відносин".

Ця пропозиція президента США Вільсона мала велике значення для моральної підтримки і самого Михайла Грушевського. Адже рік тому, публікуючи в газеті "Русские ведомости" статтю "Еще о большем и малом национализме", він "між іншим висловляв переконання, що раніше чи пізніше надужиттям правительств і державних народностей мусить бути положена межа міжнародною контролею, і якийсь міжнародний трибунал, вроді гаазького, кінець кінцем візьме на себе охорону національних меншостей і недержавних народностей від перемоги сильніших. Тоді сі гадки були вичеркнені як недопустимі. Тепер, коли виголошені Вільсоном ідеї сміливо вдаряють в сю точку, хоч і з іншого боку, в тій же газеті я читаю похвали Вільсоновому принципові міжнародних обмежень суверенної волі, і сподіваюся, що тепер міжнародна контроля над внутрішньою політикою в національних відносинах уже не здасться єрессю. "Мій дім – мій замок", – говорить англієць, підчеркуючи недопустимість яких-небудь вмішань в його хатні справи; але право переступає поріг сього замку, коли в нім кривдять малих, безпомічних. Де кривда і насильство, мусить бути приступ праву".

Звичайно, Михайло Грушевський мав на увазі контроль і за правами українського народу в обох імперіях.

Володимир СЕРГІЙЧУК

ІДЕЯ ТА ЧИН

З БАНДЕРОЮ В НОГУ

Календарний рік у столиці Галичини ось уже вкотре розпочався біля пам'ятника Степанові Бандері. Зрештою, це триває ще відтоді, коли на цій львівській площі, замість недіючого соцреалістичного фонтану з лебедями, було встановлено і освячено камінь до пам'ятника Провідникові ОУН. Ця традиція міцніла роками: під час будівництва монументу і тепер, коли Степан Бандера постав у бронзі, а благоустрій площі ніяк не завершать. Але патріоти Львівщини тут збираються регулярно за будь-якої погоди. Влада, особливо останніми роками, приходить теж.

У морозних променях січневого сонця цього разу людей зібралося чимало. У тім числі прибули й чільні представники обласної та міської влади. Найвищі посадники міста й області зазначили, що палко підтримують традицію приходити до Степана Бандери в день народження Провідника. І А.Садовий, і О.Синютка згадали, як на усіх просторах недавньої імперії нас називали бандерівцями. Незалежно від мови спілкування і політичних симпатій. Називають і зараз, хоча, в основному, наші вороги. З їх виступів можна зробити висновок, що це наймення й надалі залишається предметом гордості. Окрім представників влади, модератор мітингу Юрій Антоняк запрошував до слова очільника Братства ветеранів УПА Львівщини Олеся-Дмитра Гуменюка, який не так давно одужав після тривалої хвороби. Виступала також заступник голови Товариства політв'язнів і репресованих Орислава Хомин, яка серед іншого підняла питання перенесення українського Різдва на 25 грудня. Слово також надавалося, на жаль, безіменному представникові Львівського Автомайдану та харизматичному отцю – капелану Михайлові Низькогузу, виступ якого був емоційним як завжди.

Перед присутніми виступив і голова ЛМО КУН Ігор Данилиха, один з небагатьох членів Благодійного Фонду Ст.Бандери. Він зазначив зокрема, що для того, аби почуватися ще більшими бандерівцями, представникам влади необхідно подбати про завершення благоустрою площі перед пам'ятником, і в рік ювілею УПА якомога більше допомогти потребуючим ветеранам національно-визвольної боротьби. Він також публічно звернувся до депутатів обласної та міської рад вийти з ініціативою внесення слова відновлення до тексту Акту Незалежності України 1991 року. Так він буде приведений у відповідність історичній правді, як це свого часу вчинили керівники Державного Правління на чолі з Ярославом Стецьком 30 червня 1941 року за наказом власне Степана Бандери.

І.ДАНИЛИХА

НОВИНИ З БУКОВИНИ

ТРАДИЦІЯ МАЛАНКИ У ЧЕРНІВЦЯХ

15 січня 2017 року в столиці Буковини відбулось грандіозне дійство – фестиваль Маланок – Переберії. В ньому брали участь 40 колективів. Це були гості з Румунії, Молдови, Закарпатської, Івано-Франківської областей.

Цього дня Чернівці «приймали» ведмедів, циган, козаків, героїв Єгипту – фараонів, героїв різних казок. Дуже цікавими виявились костюми, техніка.

Гарною була Маланка з румуномовних сіл Буковини. По місту їздили машини з героями в масках. Вистачало вдосталь критики і нашим депутатам-олігархам, які не думають про свій народ. Багато було критики та «портретів» людиноненависника та ката Путіна. Особливо всім сподобався п'ятиметровий Троянський кінь з Герцаївського району. Він збудований

з деревини і в ньому поміщалось 12 воїнів. Тут вони отримали друге місце. А ще горбівчани привезли великого півня, що мав 4,5 метра. За півня отримали третє місце. Всім гостям маланкарі показували танці, де грала жива музика. Перше місце отримала маланка з села Чагор, Глибоцького району. Їм виділили 50 тисяч гривень. У місті до пізнього вечора звучали циганська, українська, румунська мелодії.

Люди не забували за воїнів – захисників України. Для них збирали благодійні внески. Допомогу збирали хворим дітям, малозабезпеченим людям, церквам. Працювали волонтери.

А відома Маланка з міста Вашківців проводила свій карнавал 14 січня 2017 року у своєму місті. Це була «Маланка-фест». Усі чоловіки від маленького до дідуся перевдягалися в страшні костюми. щоб відлякати злих духів, як було в давнину.

Шануймо наші традиції, поважаймо їх, щоб було що передати нашим внукам та правнукам. А традиції українців, ой які багаті, просто неперевершені. Адже це наша історія.

М. КИСИЛЬОВА

ВТРАТА

Світлої пам'яті Василя Олеськіва

17 січня 2017 року, світ прощається з вірним сином України, видатним громадсько-політичним діячем, Головою Проводу ОУН (1987-1991 рр.), соратником Степана Бандери, Степана Ленкавського, Ярослава Стецька та Слави Стецько, одним із засновників Конгресу Українських Націоналістів, Василем Олеськівим (псевдо – «Орлик»), що відійшов у засвіти на 93-ому році життя у Лондоні (Великобританія) 17 грудня 2016 року.

Він був відомий і шанований як в Україні так і в цілому світі. Палкий український патріот та інтелектуал, активний культурно-громадський діяч, організатор просвітницького і церковного життя у Великобританії.

Завдяки його старанням у Лондоні було споруджено пам'ятник св. Володимиру Великому (з нагоди 1000-річчя хрещення Руси- України). Активно відстоював ідею єдності Українських Церков, особисто багато робив для зближення та взаємозбагачення духовного життя між православними і греко-католицькими конфесіями з вірою їхнього об'єднання в єдину церкву Київської традиції.

Народився Василь Олеськів 12 жовтня 1924 р. в селі Бишки на Тернопільщині. У 1945 р. потрапив до Великої Британії.

У 1946 р. Василь Олеськів став членом створеного Теренового Проводу ОУН у Великій Британії, у 1955–1963 рр. – був Тереновим Провідником ОУН, а від 1952 р., за пропозицією Степана Бандери, був покликаний до Головного Проводу ОУН. Виконував відповідальні завдання в різних сферах діяльності Проводу: в розбудові мережі ОУН за кордоном, зовнішньополітичної дії ОУН та АБН, в інформаційній сфері; як керівник важливого закритого Сектора Крайових справ (СКС) він відповідав за налагодження контактів із кадрами ОУН в Україні, а також за надання допомоги членам Руху опору й дисидентства на рідних землях.

Після смерті Голови ОУН, Голови Українського Державного Правління, Президента АБН, видатного теоретика українського націоналізму, світлої пам'яті Ярослава Стецька в липні 1986 р., виконував обов'язки Голови Проводу ОУН, а на VII Великому Зборі у жовтні 1987 його обрали Головою Проводу ОУН.

У 1991 році, саме з ініціативи Василя Олеськіва, в Україні було відновлений Крайовий Провід ОУН, який очолював Зеновій Красівський. Разом із Славою Стецько та провідними членами ОУН і УПА, він активно працював над створенням Конгресу Українських Націоналістів.

Всі члени Конгресу Українських Націоналістів із глибоким смутком і болем у серці сприйняли звістку про те, що пішов із життя наш дорогий друг-інженер Василь Олеськів. Сумуємо і висловлюємо щирі співчуття з приводу непоправної втрати всієї його родини, сину Степану Олеськіву та друзям покійного.

Нехай Бог оселяє його добру і світлу душу там, де праведні спочивають...

Степан БРАЦЮНЬ, Голова Конгресу Українських Націоналістів

(Чит. стор. 10)

 ЦЕ – НАША ІСТОРІЯ

НАРОДНИЙ МЕСНИК ОЧМАНА

або

КРАСА І БІЛЬ КРАСНОСІЛЛЯ

Скільки сюжетів для захоплюючих фільмів-бойовиків містить наша історія! Така думка в мене виникає часто, зокрема, і коли читав книгу архітектора Валерія Гуменюка «Моє Красносілля. Краса і біль». Це історія села Красносілля Гощанського району на Рівненщині. Архітектор Гуменюк зібрав спогади односельців, фото, архівні матеріали, і вийшла вагома в переносному й прямому значенні цього слова книга. Видання містить 963 сторінки і важить три кілограми.

Із спогадів зринає образ легендарного народного месника Очмани. Це псевдо Дмитра Шевчука із села Чудниці. Він народився у заможній сім'ї, десь у роках 1918–1920. Дмитро вчився в польській гімназії, де вивчали польську і інші іноземні мови.

У господі Шевчуків працювала наймичка, яка поклала око на старшого брата Дмитра – Максима. Але він любив іншу, не звертав на наймичку уваги і вже мав одружуватися. Увечері наймичка пішла до Горбаківського мосту, який охороняли росіяни-власовці, і розповіла, що в Чудниці є родина, син якої – ватажок у бандерівців.

Власовці служили німцям, але були гірші за окупантів. Вони грабували села і хутори, ґвалтували жінок.

Дмитро пізно повернувся з вечорниць і, не бажаючи будити рідних, пішов спати в клуню. Перед сходом сонця до хати приїхало чоловік тридцять власовців з наймичкою. Вони розстріляли батьків, брата Максима і вбили собаку. Наймичка сказала: «Ще один має бути». Дмитро, почувши це, вийняв дошку половника (прибудова до хліва для полови), заліз туди і поставив дошку на місце. Вороги шукали його в льосі, в клуні, скрізь. Поштрикали шомполами солому у половнику близесенько біля нього. Але, на щастя, його не зачепили.

Дмитро знав, де живе наймичка, і через декілька днів поїхав і застрелив її вдома. І став Дмитро Шевчук народним месником Очманою. Вороги купалися в річці Горинь, біля Горбаківського мосту. Очмана з двома хлопцями забрали їхній одяг, зброю, перестріляли їх і зникли в лісі.

Дмитро Січкар розповідав про Очману зі слів чоловіка, який працював у штабі Очмани і згодом відсидів 36 років у неволі. «Польську, німецьку мови, – казав він, – Очмана знав досконало. Завжди їздив верхи на коні у сідлі в німецькій формі, документи якісь німецькі також мав. У нього кінь був такий навчений, що відводили його інші люди на прохання Очмани до лісу, в чагарники, щоб сховати від небажаних очей. Кінь стояв не прив'язаний і чекав команди. Очмана тільки свисне, і кінь кулею мчить до нього. З чужих рук їсти не візьме, лише від господаря. Було таке, що кінь рятував Очману під час перестрілки. Кінь падав і лежав, а Очмана лежав за ним. А коли вже затихало, кінь підіймався, Дмитро на нього і вперед».

Якось у село приїхали на бричці німці. В цей же час приїхав і Очмана з бандерівцями. Він убив німців, а трупи вивіз і заховав, щоб окупанти не мстили селу. Іншого разу Очмана підірвав гранатою автомобіль, в якому їхав німецький районний начальник. Тих, хто залишився живий, Очмана застрелив. Він знищив поодинці багатьох нацистів.

Та ось прийшли радянські «визволителі». Ольга Попелюк, 1923 року народження, згадує: «У післявоєнні роки жили наші земляки дуже нелегко і тривожно. Пам'ятаю ту гнітючу атмосферу страху та терору, коли люди боялися спілкуватись, говорили оглядаючись та пошепки, за необережне слово можна було дуже легко потрапити до Сибіру – і в тундру, і в тайгу. По хуторах регулярно ходили озброєні автоматами бійці НКВС – «ястребки», шукали «ворогів народу» – бандерівців. Заглядали в усі щілини – на горища, в клуні, хліви, погреби».

Анеля Кур'ят, 1933 року народження, розповідає: «Молодь села активісти скликали на зібрання УПА для підготовки… Всі, хто побував хоч раз на сходці, були за доносами заарештовані… Бандерівці діяли підпільно. Багато дівчат (Маня Зозуля, Марушка у нас по-сусідськи та ін.) допомагали бандерівцям, перебинтовували пораненнях старими простирадлами… Якось наша Ганя помазала хату у жовтий колір, а кути у синій. Іде дільничний (мій брат двоюрідний), підійшов і каже: «Ставай зараз і перемазуй хату, твій Антон у тюрмі, то зараз і тобі пришиють статтю за жовто-блакитні кольори і підеш за Антоном». Прийшлося Гані перемазувати кути у білий колір». Сім'ї засуджених, що мали рідню при владі, вивезені не були.

Василь Подобало був засуджений на десять років позбавлення волі за те, що його старший брат Микола був вояком УПА.

Тетяна Гуда 1927 року народження згадує: «За що люди були вислані і сиділи? Побачать «Кобзаря» у хаті і дають десять років таборів».

Ольга Діброва розповідає: «Наша баба Ярина, як і багато людей з нашого села, допомагала, чим могла, Чудницькому сотнику Очмані – пекла хліб, носила тютюн і т.ін. в криївку». Пані Ольга переказує спогад баби: «Однієї ночі до нас прийшли енкаведисти, переодягнені у звичайний цивільний одяг, вигнали з хати мене, Тихона, дітей Вітю і Женьку, яким було відповідно 12 та 14 років і повели у хлів вішати. Все у них уже було готово, щоб підвісити, і якби у той час не навідався Очмана (можливо і не випадково – розвідка працювала добре) із своїми бійцями, то так би і знищили всю сім'ю».

Людей заганяли в колгоспи. Начальниками ставили тих, хто був найбідніший і найбільший лежень. Люди не хотіли йти в колгоспи. Тоді комуністи почали вивозити в Сибір заможні сім'ї, справжніх українських господарів.

Ольга Власик, 1929 року народження, згадує: «У Гощу ми носили передачі арештованим родичам. Старших керівників бандерівців в Гощі і в Рівному публічно вішали. Людей, які не хотіли виходити дивитися, силою виганяли надвір. Під'їжджає машина із засудженим, закритим тентом, а петля вже висить на стовпі. Опускають петлю, чіпляють за шию у машині, а потім машина від'їжджає… То хто це робив? І виганяв людей дивитися, щоб усіх залякати? Сталін? Якби наші запроданці-зрадники за ними (комуністами) не потягнули, то наша Україна такою б не була. Це були вороги українського народу і зрадники».

Страчувані вже із зашморгом на шиї кричали: «Слава Україні!»

В кожному селі були групи бандерівців – по 5–10 осіб, а іноді й більше. В Гощанському районі було три кущі або загони, яким підпорядковувалися певні території. Очолювали їх сотенні, які мали свої псевдо – Очмана, Деркач і Муха.

В загоні Очмани був таємний агент, який доносив окупантам. Якось карателі чекали добу в засідці в Чудниці на загін Очмани. Але Очмана не привів своїх хлопців. Іншого разу загін Очмани в кількості 80 осіб, заночував у Липках. Перед світанком вони вирушили в дорогу. Але біля лісу на них уже чекала засідка – окупантів 200. Карателі відкрили вогонь. Загинуло 36 повстанців, але інші, завдяки темряві, прорвалися. На Очману звели наклеп, що він навмисно завів загін у пастку. В головний штаб у Костополі прийшов посланець і приніс лист, підписаний двома сотенними – Мухою і ще одним. Лист уважно оглянули і зробили висновок, що він справжній. В листі було написано, що Очмана зрадник. За добу Очману доставили в штаб. Там йому зачитали лист. Очмана відкинув усі звинувачення. Але його засудили до розстрілу. Ще двох засудили до смертної кари за грабіж. Всіх трьох розстріляли в цей же день. Посланець, який приніс лист-звинувачення, попросився у загін у Костополі. Його залишили. Через добу прийшов інший посланець із листом, підписаним сотенними Мухою і Деркачем. В листі було прохання не розстрілювати Очману, бо він не винен. Першого посланця гарно допитали, і він у всьому зізнався. Було викрито ще чотирьох зрадників, які доносили карателям. Зрадників розстріляли.

У 1945 році у великому бою загинув сотенний Деркач. Тоді загинуло багато і бандерівців, і «стрибків».

Канцелярист штабу Очмани розповідав, що їхню групу розгромили в 1946 році. Вони ночували в селі Малинськ Березнівського району. Вдосвіта хату оточили енкаведисти. Повстанці могли відстрілюватися і хтось би, можливо, втік, але в хаті було шестеро дітей і старенькі батьки. Повстанці пошкодували їх і здалися.

У 1947 році у Східній і Центральній Україні був голод. А в Західній Україні Москва не наважилася влаштувати Голодомор. У Західній Україні діяла УПА. Східняки шукали порятунку у західників. Люди згадують: «Багато різних людей прийшли і приїхали у нашу область у пошуках кращого життя, долі і просто, щоб вижити, – як тоді говорили – прийшли за куском хліба. Люди старшого віку наймалися допомагати по господарству, діти пасли корів, кіз, свиней і т.ін. і все це лишень за шматок хліба».

Сотенний Муха вів боротьбу до 1950 року. Вороги виявили його з трьома повстанцями в одній хаті в селі Пашуки. Всі троє кинулися до лісу. Муху поранили в ногу. Сотенний Муха, щоб не потрапити до рук ворогів живим, застрелився. Інші двоє зникли в лісі.

Ще одна колоритна постать націоналістичного партизанського руху – Яків Ковтонюк. Він десять років жив в Америці, але, заробивши гроші, повернувся на Батьківщину. Ковтонюк жив на хуторі Дуброва, був батьком 16 дітей. Його хата стала справжнім штабом націоналістів, які воювали за визволення рідної землі від усяких загарбників. Люди дивуються: «Йому все якось сходило з рук… І німці не вбили, і на фронт потім не пішов, і табори «совєцькі» у війну і після війни його обминули – все «косив» під якісь вигадані хвороби і проходило. Так і помер тихо-мирно вдома на Дуброві від тяжкої хвороби легенів у 1952 році». Чом не герой фільму?

В книзі подано список репресованих жителів Красносілля. Більшу частину їх реабілітовано з формулюванням «у зв'язку з відсутністю сукупності доказів, що підтверджують обґрунтованість засудження». Але п'ятьох розстріляних не реабілітовано, оскільки вони зі зброєю в руках боролися за Незалежну Україну і вбивали окупантів та зрадників.

Ольга Діброва зазначає: «Кожна людина, яка прочитає правдиву історію свого села, ясно зрозуміє, в якому прекрасному селі народилася, жила і живе. Чітко зрозуміло, на прикладах яких героїв мають вивчати історію діти нашого села та чиї подвиги повинні надихати. Адже воїни УПА дали поштовх до Незалежності нашої України. Самі боролися за вільну Україну і показали, що головні постулати кожного народу – це вільна незалежна держава, рідна мова, любов до свого народу, своєї родини, бажання працювати, творити і жити за законами, однаковими для всіх, чесно і без корупції. Вони своїм прикладом показали, що якщо для цієї боротьби потрібно віддати своє життя, то кожен українець і українка, не вагаючись, повинні це зробити. І я з радістю кажу: Слава Україні! Многая літа, розвитку і процвітання моїм односельцям, моїм родичам та нашій Україні!!!»

Прикро, що вийшло друком лише три сигнальні примірники книги Валерія Гуменюка «Моє Красносілля. Краса і біль». Причина тривіальна – брак коштів. Спонсори, де ви?

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ
Київська обл., м. Ірпінь

Від редакції. *Рівненщина – повстанський край, де чи не кожне село має свою славну історію боротьби за Україну та її волю. Та чи всюди зафіксована вона нащадками, як це зробив подвижник Валерій Гуменюк? Далебі, ні. Саме тому в деяких селах досі появляються так звані меморіальні дошки з дикими, в совєтських традиціях, написами, що ображають і паплюжать героїв, яким завдячуємо Незалежністю України. А є ж у тих населених пунктах і місцева інтелігенція, і депутати, і влада – начебто українська. Та, схоже, докори сумління їм не завдають клопоту...*

Тож книжка «Моє Красносілля. Краса і біль» має бути в кожній сільській бібліотеці Рівненщини. Прочитають її, і в когось пробудиться інтерес до історії рідного краю та відповідальність перед пам'яттю славних земляків, а в когось і совість оживе...

Проблему з накладом книжки В.Гуменюка також можна розв'язати. Судячи з е-декларацій, деякі вихідці з Рівненщини збільшують свої статки майже космічними темпами. Прізвищ не називаємо. Натомість сподіваємося, що саме котрийсь із них подасть ініціативу профінансувати видання вищезгаданої книги накладом – відповідно до кількості сільських бібліотек Рівненщини. Хто перший?

 ВІЧНАЯ ПАМ'ЯТЬ

Сумуємо разом з Вами

Конгрес Українських Націоналістів висловлює щирі співчуття народному депутатові України попередніх скликань, відомому громадському та державному діячеві Василю Васильовичу Кощинцеві у зв'язку з тяжкою, непоправною втратою, смертю його рідної людини – батька **Василя Михайловича Кощинця**. Він пішов із життя 21 січня 2017 року. Не дожив менше місяця до 94 років.

Василь Кощинець, син Михайла, народився в селі Розточки Долинського району Івано-Франківської області. Там він жив і чесно трудився, був добрим батьком і чоловіком. Рано овдовів. Подальше життя присвятив дітям, яким дав прекрасне виховання і освіту.

Поважаний у Розточках господар, щирий патріот України, подвижник у громадських справах – таким він залишиться у пам'яті людей, які його знали, шанували та у великій скорботі проводжали в останню дорогу і поховали в рідному селі.

Сумуємо разом з його родиною, близькими, друзями. Молимо Всевишнього, аби оселив його душу там, де праведні спочивають.

Вічна пам'ять…

Степан БРАЦЮНЬ,
Голова Конгресу Українських Націоналістів

ПРАВДА КЛИЧЕ

РАДЯНСЬКІ РЕПРЕСІЇ: ВИЗВОЛЕННЯ ЧЕРЕЗ ВАЖКУ ПАМ'ЯТЬ

Леся БОНДАРУК,
кандидат історичних наук

Якою є пам'ять про радянські репресії через чверть століття? Це питання та багато інших нещодавно у Вільнюсі під час семінару обговорювали експерти з України, Литви, Німеччини, Грузії, Молдови, Вірменії, Білорусі, Росії.

Міжнародний проект «Пам'ятати радянські репресії» буде здійснюватися у 2017–2018 роках, організатор – Фонд імені Конрада Аденауера за підтримки Міністерства закордонних справ Німеччини. На першому семінарі у Вільнюсі головним завданням було вивчити досвід кожної країни-учасниці, а також під час дискусій знайти найцікавіші ідеї про те, як надалі тема радянських репресій має нагадувати світові про недопустимість тоталітарної влади. Саме тому важливо було ознайомитись із уже створеними музейними установами, організаціями, проектами та обговорити перспективи їхньої подальшої співпраці; дослідити, у яких сферах вже ініційовані проекти, а де співробітництво має бути більш розширеним та які конкретні пропозиції можуть бути представлені до обговорення.

У Вільнюсі учасники семінару пройшли пішохідну екскурсію по історичних маршрутах, пов'язаних із пам'яттю про жертви радянського режиму, відвідали Центр дослідження Геноциду та Резистенції мешканців Литви, Музей КГБ у Вільнюсі та меморіальний комплекс «Тускуленай».

Представники кожної країни ділилися власними здобутками та досвідом із вшанування пам'яті жертв радянських репресій. Вони наголосили на проблемах подолання наслідків радянського тоталітарного минулого, які сьогодні присутні у країнах Східної Європи та Росії. Також визначали наскільки комуністична тоталітарна система негативно вплинула на сучасне політичне життя у пострадянських суспільствах.

«НЕСВОБОДА» ЯК ПОРЯТУНОК ПРАВДИ

– Дослідження радянських репресій може кожного дня обернутися репресіями проти нас самих, – зауважили учасники з Білорусі. Історик Ірина Кашталян не змогла захистити дисертацію у рідній Білорусі. Її дослідження про те, як вплинули радянські репресії на повсякденне життя білорусів у 1944–1953 роках, на батьківщині приносило лише неприємності. Вчену ступінь здобула у Німеччині. Повернувшись додому, сьогодні Ірина є координатором інтернет-проекту «Білоруський архів усної історії» (www.nashapamiac.org). Разом із колегою Ольгою Івановою вони розповіли про свою працю для збереження правдивої історії Білорусі, збір документів та усних спогадів, а також про плани – створення тематичного розділу на своєму сайті, проведення конференції, присвяченої 80-літтю початку репресій в Білорусі у 2017 році, видання збірників документів та статтей.

Білоруси Владімір Багач і Валерія Чарноморцава представили присутнім «Віртуальний музей радянських репресій в Білорусі» (represii.net). Вони зазначили, що у їхній державі не приділяється увага вшануванню жертв радянських репресій, не достатньо вивчена історіографія, немає ні загальнонаціонального музею, ні окремої експозиції, які б комплексно розповідали про історію радянських репресій. Авторитарний режим президента Лукашенка законсервував чимало пережитків радянської тоталітарної системи, що досі спричиняє страждання для білорусів, які потерпають від репресій політичних опонентів влади, нехтування свободою слова, приниження національної гідності й рідної мови. Владімір і Валерія є громадськими активістами, тож після семінару у Вільнюсі поспішали на акцію вшанування пам'яті розстріляних жертв НКВС в урочищі Куропати. 7 листопада досі в Білорусі є державним святом. Цьогоріч «на прохання ветеранів, яким до свята квіти нема куди носити» відкрили відновлений пам'ятник Леніну біля Мінського тракторного заводу. Раніше цей постамент був у внутрішньому дворику підприємства.

Президентські вибори у Молдові, де громадяни перевагу віддали представнику соціалістичної партії, також підтверджує проблему подолання наслідків радянського тоталітарного минулого. Молдовські історики Віргіліу Бірладеану та Людмила Коджокару розповіли про дослідження радянського періоду у своїй країні. Вони наголосили, що однією з головних проблем є закритий доступ до архівних документів. Проте з 2010 року є певні кроки – уряд створив Музей жертв депортацій та політичних репресій, де у 2012 році працювала музейна експозиція «Радянська Молдавія: між міфами та ГУЛАГом». А в 2015 році у Палаці офіцерів Кишинева відкрився Музей радянської окупації. Сьогодні перед Молдовою є чимало викликів: румунізація та прагнення нової влади ввести її на противагу русифікацію, брак історичного дискурсу з державницьких позицій, а також Тираспольська проблема, яка схожа з нашою ситуацією на Донбасі.

Представниця із Росії Наталя Самовєр, як координатор виставкових проектів, презентувала діяльність Сахаровського центру. У цієї громадської організації чимало різноманітних напрямків діяльності. Серед них і постійна музейна експозиція, присвячена історії свободи і несвободи в СРСР, яка показує міфологію та ідеологію, ГУЛАГ і політичні репресії, дисидентський рух та інакомислення, а також про історичні особистості та долю академіка Андрія Сахарова. Як і товариство «Меморіал», Сахаровський центр нинішня російська влада переслідувала за дослідження радянських репресій. Спеціальним законом ці організації неодноразово оголошували «іноземними агентами», тобто такими, що займаються політичною діяльністю за гроші іноземних фондів – так називають їх участь різних міжнародних проектах. Таке законодавство дає можливість путінській владі розправлятися з усіма, хто не згоден з офіційною політикою Кремля не тільки у минулому, а й в сьогодні. Визнання «іноземним агентом» означає низку прокурорських перевірок, арешт банківських рахунків та майна, адміністративне та кримінальне покарання аж до позбавлення волі від 2 до 6 років. Таким чином, засудження радянських репресій та будь-які аналогії їх із сучасними діями Кремля в Росії переслідуються. «Замість боротьби з порушеннями прав громадян держава веде війну з тими, хто виявляє ці порушення. Така практика (як і вживання терміну «іноземний агент») вже була випробувана в радянський час і ні до чого хорошого не довела. Ця кампанія копіює найгірші зразки переслідування інакомислячих у СРСР», – йдеться у заяві «Меморіалу». Ще одним яскравим прикладом повернення Росії в радянські традиції є припинення діяльності Меморіального центру історії політичних репресій «Пермь-36», де в ув'язненні загинув український поет Василь Стус, та перетворення експозиції у музей «вохри», тобто діяльності каральних органів.

– Сучасному музею не можна ухилятися від розкриття теми радянського тоталітаризму і його впливу на абсолютно всі сторони життя, – вважає Наталя Самовєр, і пояснює яким чином радить працювати російським меморіальним закладам. – Ключове поняття для розкриття цієї теми – несвобода. Несвобода – суттєва властивість тоталітаризму. Терор, репресії – його ексцеси, гніт, страх, відсутність духу – його повсякденність. Репресій можна було уникнути, якщо пощастить; в умовах несвободи доводиться жити всьому живому. Все, що відбувалося, було в умовах несвободи. Все, чого вдалося досягнути, було у боротьбі з нею. Дотримуючись цієї точки зору, будь-який музей знайде у звичному для себе матеріалі несподівано багате драматичне минуле. Емпатія, співчуття нинішньої людини людині минулого народжується саме із дотorку до цієї драми.

НАРОДНА ПАМ'ЯТЬ ПЕРЕМАГАЄ

Пострадянська Вірменія через проросійські погляди її президента також має чималі проблеми у дослідженні минулого. Масові вбивства вірмен під час Першої світової війни вважаються однією з найважливіших подій у новітній вірменській історії, яка об'єднує націю воєдино. Це особливо важливо, зважаючи на те, що вірмени мають найбільш розсіяну по світі діаспору. Радянські репресії на другому місці серед досліджень.

Представник Вірменського музею геноциду Сурен Манукян ознайомив із діяльністю своєї організації. Особливий інтерес викликала його розповідь про те, як нащадки відомого радянського компартійного діяча Анастаса Мікояна вмовили владу у 2014 році поставити йому пам'ятник у центрі Єревану. До речі, в різних містах Вірменії ще стоять чотири пам'ятники цьому функціонеру. Але цього разу це стало приводом до детального вивчення, силами активної громадськості та істориків, діяльності Мікояна. У вірменському суспільстві розгорілася дискусія, де відбулося протиставлення пам'яті однієї великої сім'ї пам'яті колективній, можливість інституціоналізації приватного – з точки зору одної сім'ї – прочитання історії.

Тема сталінських репресій, яка не була раніше популярною, опинилася у центрі уваги. Появилася низка публікацій документів, спогадів, нових інтерв'ю про радянські репресії. До офіційної біографії А.Мікояна додали замовчувані раніше факти про його участь у знищенні тисяч вірмен у 1937 році, про санкціонування ним у 1940-му розстрілу польських полонених у Катині, придушення угорського визвольного руху в 1956 році, жорстоку розправу з новочеркаським бунтом робітників 1962 року...

Родичі самостійно виготовили пам'ятник (точну копію надмогильного), бо стало відомо, що цю ідею підтримав президент Вірменії Серж Саргсян. А вірмени засипали мерію пропозиціями своїх варіантів пам'ятника – фігура з ескімо, що пробігає між краплями, або чоловік в одній руці тримає ескімо, а другу руку з револьвером ховає за спину, а ногою ступає на карибські ракети. У соцмережах люди попереджали владу про те, що вони зроблять з пам'ятником. Врешті, нащадки Мікояна відмовилися від встановлення монументу. Але міська рада не скасувала своє схвальне рішення, тож ця історія може мати продовження.

Грузія кардинально змінила своє бачення радянської історії. Рідну історію там вивчають за новими програмами й підручниками. У них докладно описано репресії сталінської епохи. Протягом 2011–2014 року Міністерство внутрішніх справ спільно з міжнародним товариством «Меморіал» створило проект «Сталінські списки із Грузії» – першу електронну базу даних про жертви сталінських репресій.

На вільнюському семінарі грузинські музейники Маріам Іананяшвілі та Міхеїл Гапріндашвілі презентували один із наймолодших музеїв своєї країни – «Музей окупації Грузії (1921–1991)», продемонструвавши цікаві візуальні експозиційні рішення, серед яких – залучення автентичних тюремних експонатів в експозицію. Тематично це чи не єдиний музей у країні, який присвячений жертвам радянських репресій та антирадянським рухам.

Українську делегацію представляли працівники Українського інституту національної пам'яті, Українського центру дослідження визвольного руху та Національний музей-меморіал жертв окупаційних режимів «Тюрма на Лонцького». Лариса Бондарук (УІНП) у своїй доповіді нагадала про численні приклади співпраці українських політв'язнів ГУЛАГу з представниками різних національностей під час організації повстань у радянських концтаборах. Вона зазначила, що знання про цю боротьбу дає не лише можливість зрозуміти події того часу, а й оцінити ту перевагу вільного життя, яку ми сьогодні маємо у демократичних країнах. Начальник Управління інституційного забезпечення політики національної пам'яті Українського інституту національної пам'яті Ігор Кулик розповів про можливості для співпраці дослідників із різних країн для пізнання радянського минулого через відкриття архівів КДБ в Україні.

Музей Геноциду. Вільнюс

Представниця ЦДВР, дизайнер Ольга Сало показала учасникам семінару приклади співпраці різних інституцій України у вшануванні пам'яті жертв радянських репресій, детально ознайомила з роботою центру дослідження визвольного руху. Співробітниці музею «тюрма на Лонцького» Ірина Єзерська й Ольга Зброжко розповіли про діяльність меморіального комплексу, нинішні процеси дослідження місць масових розстрілів, обговорили та порушили актуальні питання музейного сьогодення.

Усі учасники семінару у Вільнюсі під час заняття у формі воркшопу працювали над пошуком ідей найефективнішої співпраці надалі в рамках проекту «Пам'ятати радянські репресії». Серед пропозицій прозвучало, що найбільш затребуваними є освітні, музейні та наукові заходи. Першим результатом зустрічі в Литві стало тематичне спілкування учасників семінару через соціальну мережу Фейсбук, обмін інформацією та допомога один одному у пошуку документів чи людей, які пов'язані з радянськими репресіями.

МОМЕНТ ІСТИНИ

350 РОКІВ ВІД ПЕРШОГО ПОДІЛУ УКРАЇНИ

Андрусівська змова між Польщею та Росією 1667 року

Сергій РУДЮК

Андрусівське перемир'я між Московською державою і Польщею терміном на 13 років було укладене 30 січня 1667 р. в селі Андрусові поблизу Смоленська (Західна Білорусь, нині – Росія). Обидві воюючі сторони потай від українського народу змовилися поділити Україну навпіл по Дніпру та офіційно оформили свою ганебну оборудку юридичним актом.

За Андрусівським перемир'ям Лівобережжя України залишалось за Москвою, Правобережжя знову поверталося під владу Польщі, окрім Києва, який мав перебувати в руках Москви ще два роки. Запорозьку Січ обидві держави мали контролювати спільно. Гетьманщина у тій формі, в якій вона була створена Б.Хмельницьким, перестала існувати.

Представників України навіть не допустили до участі в переговорах. Поляки та московити не визнали їх рівноправними партнерами. Мало того, в Андрусівському трактаті формулювалося, що у володінні Росії залишаються «відвойовані» у Речі Посполитої міста і землі. Тобто, як пізніше писав з сарказмом Тарас Шевченко:

«Кажуть, бачиш, що все-то те
Таки й було наше,
Що вони тілько наймали
Татарам на пашу
Та полякам...»[1]

Формула трактату «відвойовані землі» формально давала право Москві встановлювати на них свої порядки, не враховуючи думку місцевого населення. Таким чином, царський уряд свідомо ламав договір 1654 р., за яким він зобов'язувався зберігати «права і вольності» Української держави і відкрито взяв курс на інкорпорацію Гетьманщини до складу Росії. Принципово змінилося й зовнішнє становище України. Україну офіційно позбавляли статусу суб'єкта міжнародного права. Союз Гетьманщини з Москвою чи Річчю Посполитою заради використання однієї з цих держав у протистоянні з другою став відтепер неможливий[2]. Долю України віднині мала вирішуватися урядами Речі Посполитої і Московського царства без участі самих українців. Це надзвичайно ускладнило діяльність українського національно-визвольного руху, який відтепер був змушений вирішувати постали завдання у межах двох різних держав. На думку української дослідниці О.Апанович, передання половини України Польщі було справжнім злочином, підступною, чорною зрадою Москви. Над столітньою кривавою боротьбою українців за визволення з-під польського ярма Москва люто насміялася[3].

Андрусівська угода була останнім цвяхом у домовину Переяславського договору 1654 р., відповідно до якого цар зобов'язувався захищати Україну від поляків. Москва не дотрималася ні одного свого слова, даного повноважним представникам українського народу. Мало того, як стверджує російський історик Ключєвскій, безпосередній автор Андрусівського договору Ордін-Нащокін мотивував царю необхідність його підписання тим, що «тільки у тісному союзі з Польщею можна втримати козаків від злої війни з Великоросією». Тобто московська верхівка, заграючи до пори до часу з «єдиновірними» українськими козаками, насправді мала їх за своїх ворогів, гірших за польську шляхту. Той же «західнік» за своїми зовнішньополітичними уподобаннями Ордін-Нащокін ще в 1661 році пропонував цареві зректися не лише половини, але й усієї України разом із Білоруссю на користь Польщі, щоб заручитися польською допомогою у війні зі Швецією за вихід до Балтійського моря.

На жаль, і досі в Україні висвітленню російсько-польської Андрусівської угоди та її негативних наслідків для українського народу мало приділяється уваги і в середній школі, і у вищій. А дарма. Адже цим міжнародним актом започатковано ганебну «традицію» поділу території України між сусідніми державами. Звідси веде свій початок зловредне розділення чужинцями українців на «западенців» та «східняків», «уніатів» і «православних», на якому антиукраїнські сили спекулюють і досі. Українці – свідки російсько-польської змови 1667 року – розуміли це. Тому реагували бурхливо.

Так, згідно з Андрусівським договором слід було повідомити про його підписання турецького султана і кримського хана. Для того з Москви до Криму відправили посольство стольника Єфіма Ладіженского. У квітні 1667 року посольство випадково натрапило на запорожців, які без зайвих дискусій відправили клятвовідступників у Дніпро «раків годувати», тодішньою народною дипломатичною мовою. Після цього кошовий отаман Остап Васютенко у листі до гетьмана Івана Брюховецького, пояснюючи причини инциденту, писав: «Московський цар довго тішив нас паперовими листами, неначе дітей яблуками, а сам не додержав умови з Богданом Хмельницьким, ставши до згоди з королем, віддав йому більшу частину України. Цар хоче одняти у запорожців те, за що наші діди й прадіди кров свою проливали, – військові права й вольності[4]». Мало того, «цар не тільки на Запоріжжі хоче викорчувати права і вольності, про це ж піклуються московські воєводи і в Україні, любій неньці козацькій, яку московити довели до повної руїни, що може викликати співчуття навіть в лютого звіра, коли б той звір мав людський розум».

Отже, сучасники подій чітко назвали головного винуватця Руїни: Москву. Ця Руїна коштувала українському народові величезних людських і матеріальних жертв. Московський імперошовінізм ліквідував здобутки національно-визвольної війни українського народу під проводом Б.Хмельницького і загальмував процес національного державотворення майже на 150 років.

Саме у період Руїни Москва виробила і відшліфувала свої методи поневолення українського народу, які вона неодноразово застосовувала у майбутньому: розкол українського суспільства на ворогуючі табори і дроблення території України, підкуп і шантаж, зрада і помста через багато років, індивідуальний та масовий терор і демагогічна пропаганда. Вироблено і спеціальний понятійний апарат. Так, поневолення України відтепер називалося «визволення», окупанти – «визволителями». Відповідно збройна агресія Росії проти України була «визвольним походом». Герої українського національно-визвольного руху стали «зрадниками» («ізменнікамі»). Зрадники українського народу, які за гроші й титули продавали свій народ московським окупантам – стали «героями», а їхні ганебні діяння – «подвигами». Таке лихослів'я стало важливою складовою міфологізації й історії України, й історії російської імперії взагалі. Причому, якщо перша всіляко спотворювалася, штучно пов'язуючись із «зрадниками», в ліпшому разі – замовчувалась, то остання, навпаки, всіляко «героїзувалася». У період Руїни Росією апробовано збройну агресію проти України без оголошення війни, заяву про те, що воєнні дії ведуться лише проти українського уряду («изменнического»), а не проти українського «братнього» народу та інші методи введення в оману українського суспільства і міжнародної спільноти, які широко використовувалися Москвою у майбутньому й дотепер.

Таким самим імпершовіністом показала себе тоді й Польща. Історичний досвід польсько-українських взаємовідносин свідчить, що Польща ніколи не додержувала свого слова у стосунках з Україною. Давала свої зобов'язання, примушена обставинами, мавши відразу на думці за першої ж сприятливої хвилини односторонньо від того звільнитися. Для неї українська сторона ніколи не була партнером у міжнародних відносинах, вона з шляхетською чванькуватістю гляділа на Україну як на "хлопство й талалайство", висловлюючись жаргоном Сєнкевіча. Інстинктивно боялася Польща, щоб на східних її межах не виріс могутній сусід, і на те була спрямована вся польська політика від Люблинської Унії до Ризького трактату. Так творилася дипломатична тяглість у польській історії, яка виявляє себе при першій сприятливій нагоді[5].

Так, у жовтні 2015-го року в Польщі розсекречено документ про "початок переходу уряду Дональда Туска від проукраїнської зовнішньої політики, до політики проросійської". Як стверджує нинішній глава польського МЗС В. Ващиковський, "Тези про політику Польщі щодо Росії і України" підписав 2008 року тодішній директор східного департаменту МЗС Польщі Ярослав Браткевич. Над цим варто задуматися тим, хто й далі шукає для себе польських «адвокатів з європейських справ» та забуває гасло українських націоналістів: «У боротьбі за свободу розраховуй передусім на власні сили!»

1 Шевченко Т.Г. Стоїть в селі Суботові /В кн..: Кобзар, – К., 1993, с.227.
2 Яковлєва Т. Руїна Гетьманщини. Основи, 2003.
3 Аркас М. М. Історія України-Руси. – К., 1993, с.238.
4 Кащенко А.Ф. Оповідання про славне Військо Запорозьке низове. – К., 1992, с.133.
5 Михайлюк Б. Варшавський договір у світлі націоналістичної критики. – Вінніпег, 1950, с.51.

ГЕРОЇ НЕ ВМИРАЮТЬ

У столиці відкрили меморіальну дошку Василю Макуху

У четвер, 26 січня 2017 року, на головній вулиці столиці, за адресою Хрещатик 27 А, урочисто відкрито і освячено меморіальну дошку воїну УПА, учаснику українського руху опору, політв'язню совєцьких концтаборів Василю Макуху, який 5 листопада 1968 року вчинив акт самоспалення, протестуючи проти тоталітарного комуністичного режиму, окупації України та Чехословаччини. Сталося це в Києві, на вулиці Хрещатик, 27. Охоплений полум'ям, він вигукнув: «Геть окупантів!», «Хай живе вільна Україна!», «Геть з окупованої Чехословаччини!»

У церемонії відкриття взяли участь представники від влади, духовенства і громадськості, родичі Василя Макуха, зокрема, його син Володимир Макух, племінниця Ярослава Осьмiловська, а також Посол Чеської Республіки в Україні Радек Матула та інші. Модерував захід племінник Юрій Макух.

Також були присутні і активісти Конгресу Українських Націоналістів на чолі з Головою партії Степаном Брацюнем, які поклали до барельєфу квіти і вклонилися пам'яті Героя.

Василь Макух – перший українець, який здійснив акт самоспалення проти влади СРСР. Учасник українського руху опору в СРСР, воїн УПА. П'ятого листопада 1968 року, на Хрещатику, коло будинку № 27-А, Василь Макух облився бензином і підпалив себе. Нажахані перехожі розбіглися. Обгоріле тіло міліціонер погасив своєю шинеллю. Та від опіків, несумісних із життям, Василь Макух наступного дня помер. За годину до смерті прийшов, було, до тями. «Ви ж осиротили дітей», – сказав лікар. Макух відповів: «Вони ще будуть пишатися батьком. А нині ми всі сироти. Нині Україна сирота...»

Народився Василь Омелянович Макух 14 листопада 1927 р. в с. Карів Сокальського району Львівської області у селянській родині. Під впливом батька та сусідів Миколи і Петра Дужих (другий – відомий публіцист, редактор журналу ОУН «Ідея і чин») 1944 р. вступив до лав УПА, служив у військовій розвідці. 15.02.1946 р. в бою був поранений у ногу і схоплений НКВС. Засуджений на 10 років ув'язнення і 5 років обмеження в правах. Карався в таборах Мордовії та в Сибіру. Звільнений 8.08.1955 року і висланий на спецпоселення. Звільнення 1956 року, повернувся в Україну.

Всі присутні на відкритті дошки наголошували на неймовірній жертовності Василя Макуха.

Під час відкриття барельєфу відбувся музичний виступ заслуженого артиста України Тараса Компаніченка. На завершення заходу всі присутні виконали Державний Славень України.

Прес-служба КУН

ПОДВИЖНИКИ НАЦІЇ

НЕСКОРЕНИЙ ДУХОМ

Василеві Білоусу – 90

Була весна 1971 року. Я прийшов до свого приятеля Василя Білоуса, теж викладача технікуму, і розповів невтішну новину – один із наших колег по роботі потрапив до лікарні із важкою недугою – інфарктом.

– Від чого? – допитував я Василя Кузьмовича – Адже ж він такий обережний, ніколи нічого не скаже проти, біля нього все спокійно... Ти ж знаєш, що приходиться переживати нам, але ж у нас інфаркту нема...

– У нас, Кузьмо, не буде інфаркту, – відповів Василь Кузьмович, – бо ми ось, – і показав на зелений листочок. – Ми сама природа – нас душать, ми кричимо, вириваємось, нас гнуть – ми стараємось випрямитись. Вони можуть нас вбити, але інфарктами хворіти не будемо...

І це була правда. Люди, з якими я мав стосунки, були простими, пересічними українцями – з одного боку не героями і не жертовниками, а з другого боку – вони все-таки не уподібнювалися худобі, яка покірно йшла на забій. Вони якось опиралися, чинили опір, коли їх зачіпали за живе, коли їх кривдили. Не спалювали себе в знак протесту як герой Чехословаччини Ян Палах чи наші українські герої – мученики Василь Макух із Дніпропетровська і Олекса Гірник із Калуша, але робили те, що, на їхню думку, можна було робити в тих конкретних умовах, щоб жити, залишатись неушкодженими і не втрачати людської гідності. Вони просто йшли...

Було б занадто приписати далі Шевченкові рядки – „у нас нема зерна неправди за собою”, бо багато часу витрачалось на спроби (найчастіше марні) покращити побутові умови, було прагнення досягти якогось вищого становища у тому таки суспільстві. Та при цьому все ж дотримувались звичайної людської гідності і порядності. Ми не погоджувались з тим, що росіяни мають свою державу, можуть вільно розвивати свою культуру, але всіляко принижують, витісняють нас, українців. Ми вже знали, що Україна була двічі окупована лише російськими більшовиками, і що Ленін найжорстокіша і найпідступніша людина ХХ століття, знали про геноцид українців у 32–33 роках. Але ми і чітко усвідомлювали, що говорити про таке вголос на загал трактуватиметься владою, як кримінальний злочин, отож такого уникали. Але коли у працях Леніна знаходили вислови, що в Україні має бути у вжитку українська мова, ми домагалися повернутись у цьому питанні „до ленінських норм національного життя”, хоча і посміювались у своєму колі з Бажана, Рильського, Тичини, які свого часу боролися за право славити вождя (Сталіна) українською мовою, але вважали їх українськими націоналістами, які щось таки робили для збереження свого. Ми не думали, що за таку позицію прийдеться дорого платити, бо наївно вважали, що репресії 37–38 років – то вже далеке минуле. Однак реальне життя розпорядилося з нами по іншому.

З Василем Білоусом я був знайомий ще в далекому 1960-му році, коли поступив на 1-й курс Української академії сільськогосподарських наук, а Василь Кузьмович закінчував 5-й курс цієї Академії. Через вісім років наші дороги перетнулися знову, на цей раз в Уманському технікумі механізації сільського господарства, де ми обоє працювали викладачами спецдисциплін. Ну, а оскільки ми, справді, не хотіли «покірно йти на стрижку і на забій», то ми якось пручалися і старалися випрямитись… А дошкуляли нам на той час (кінець 60-их років), як завше, наші «старші брати». Фронтовики – росіяни розмову вели про війну 41–45 років, зокрема, про свої «подвиги» не лише на передовій.

– А один раз был такой случай на Западной Украине, – розповідає колишній підполковник. – Подходим к одному селу, а оттуда, понимаешь, стреляют. Командир отдает приказ – «Отойти». Отошли. «Орудия к бою! Беглым огньом!» Как дали – сравняли с землей.

Ми слухали із заціпенінням. Нарешті Василь Кузьмович, також фронтовик, запитує: – Як? Хтось стрельнув, невідомо куди і звідки, а ви стерли село з людьми, повторили Катинь?

Далі відставники вже не хвалилися своїми подвигами на Західній Україні.

А росіян – відставників в Умані було дуже багато. Їх після війни селили в Умані, надавали без черги квартири і призначали на керівні посади. Переодягнувшись у цивільне, вони щоденно і повсюдно витравлювали українське слово і найменший прояв національної свідомості. Це були завойовники, аж ніяк не «асвабадітєлі», як вони себе називали. «Єщьо одна пятілєтка і с украинским языком будет покончено», – твердив один уманський «асвабадітєль».

Багато росіян працювало і в нашому технікумі. Ця група була панівною. Всі вони були комуністами і по черзі обіймали громадську посаду секретаря партійної організації технікуму. Якщо хто з наших виступав на захист українського слова чи української пісні, росіяни тут же клеїли ярлик «націоналіста», а це вже було небезпечно. Якщо після цього ти не переходив на російську мову й не ігнорував своє, українське, – ти вже був постійно в їхньому полі зору, і найменший твій промах не проходив безкарно.

Незважаючи на малу кількість свідомих українців у технікумі, Василь Кузьмович почав порушувати питання про відродження української культури, передусім мови. На педрадах чи партійних зборах він виступав і вимагав переведення всіх предметів на читання українською мовою. Це було незвично на той час і виглядало, я б сказав, навіть зухвало. Обережні і передбачливі викладачі застерігали нас: «Закінчиться це все тим, що вас пересадять».

– За що? За що нас садити? – дивувалися ми з Василем Кузьмовичем.

Проте дуже скоро їхні передбачення збулися і «родіна» перемістила нас із викладацьких кафедр в радянські концтабори.

Василь Кузьмович критично і прискіпливо читав твори Леніна, у висловлюваннях якого знаходив суперечності і брав їх на замітку. Залежно від обставин, вождь міг говорити і зовсім протилежне. Василь Кузьмович часто дискутував з росіянами. І мені, особисто, було дуже забавно спостерігати коли він нарочито серйозно запитував котрогось із росіян: «Ви поділяєте всі погляди Володимира Ілліча Леніна?», а той, уникаючи дискусії, ухильно відповідав – «ну как вам сказать…». На кінець 60-их років це було нечуване святотатство по відношенню до «єдіновєрноучєнія» і «вождя мірововогопролєтаріата», щоб комуніст замість залізобетонної відповіді «поддєржіваюбєзусловно», говорив невизначене «ну как вам сказать…».

Попри всі утиски, яких зазнавали українці від російської влади, Василь Кузьмович знаходив мужність залишатися самим собою і почуватися господарем на своїй землі. Це відчувалося і в його мові, і в поставі, і в ході.

Я старався наслідувати його в цьому, не завжди те вдавалося, і я дещо заздрив йому. Так, весною 1970-го року, на Великдень, Василь Кузьмович стояв на сходах при вході до Будинку культури і побачив, що на протилежному боці площі, біля продуктового магазину йде викладач технікуму.

– Володимир Григорович! – Календрусь! – кричить він через площу, – Христос Воскрес!

Легендарний американський історик Джеймс Мейс, вивчивши нашу історію, щиро захоплювався українцями, однак писав: «Чому Україна зі своїми колосальними культурними, інтелектуальними цінностями і здобутками, зі своєю унікальною

високорозвиненою мовою, з 50-мільйонним і талановитим народом, зі своїми сировинними ресурсами раптом опинилася на узбіччі історії? Чому так важко йде процес усвідомлення себе, як державного народу? Мені ясно, що трапилось щось винятково важливе. Це був Геноцид.»

І далі він говорить вже про нас, нині сущих:

«Постгеноцидне суспільство – це социум, який був підданий настільки варварській тоталітарній репресивній «обробці», причому впродовж життя не одного покоління, що люди, які зазнали таких нещадних випробувань (йдеться, безумовно, не про все суспільство суціль, але про суттєву, значну його частину, і це справді страшно), свідомо чи несвідомо втрачають базові цінності загальнолюдського та національного життя: громадянську гідність, історичну пам'ять, волелюбність, економічну та соціальну ініціативу, бажання бути хоч якоюсь мірою незалежними від влади, від директив чергових вождів, які «краще за всіх» знають, що саме потрібно країні. Натомість і сталінський режим кривавого тоталітаризму, і брежнєвська влада тоталітаризму «м'якого» системно й продумано культивували, зрощували рабське угодовство, конформізм, безпам'ятство, мовчазну покору, патерналізм, сподівання мало не в усьому на добру волю та допомогу держави або начальства». А д.іст.н. Ярослав Потапенко (м. Переяслав-Хмельницький) наводить перелік недуг сьогоднішнього пост геноцидного суспільства:

«Найбільш характерні риси постколоніального спадку – загальна безвідповідальність, байдужа бездумність, катастрофічний брак самоповаги, брутальна зневага до будь-яких проявів іншування, патерналізм, моральний релятивізм, ментальна амбівалентність, вульгарність, хамство, цинічне пристосуванство, прагнення вижити будь-якою ціною, низька самооцінка – до сьогодні, на превеликий жаль, визначають ментальне обличчя значної частини нації і її справжній, а не "парадно-показовий" моральний рівень».

Справді, сьогодні рідко хто з нас, хто зазнав цієї «варварської, тоталітарної обробки», абсолютно вільний від названих недуг, а вже про тих, хто пережив Голодомор і війну, нема й мови… Одиниці наших співвітчизників, яких Бог наділив надзвичайно міцним національним імунітетом, вийшли з цих надлюдських випробувань не ушкодженими – із здоровою психікою, адекватним сприйняттям реальності і не втративши загальнолюдських і національних цінностей. Василь Кузьмович – один із тих небагатьох. Він не тільки адекватно сприймав навколишній світ і події, що відбувалися, він був на передньому краї важливих в національному житті подій, творив життя і ніс відповідальність. Він не знав таких понять, як «загальна безвідповідальність і байдужа бездумність». Василь Кузьмович ніколи не називав росіян визволителями. Мовляв, ти прийшов на мою землю зі зброєю і залишаєшся тут, отже, ти – окупант.

Пару років тому я, нарешті, спромігся дописати свої спогади, і вони вийшли книжкою під назвою «І ми цей шлях пройшли». Там є розділ «Уманський період». Певно, що я не міг оминути Василя Кузьмовича – учасника бойових дій у Другій світовій війні 1941–1945 років, колегу по викладацькій роботі, мого старшого товариша і щирого друга. У своїх спогадах я використав деякі документи Василя Кузьмовича, зокрема телеграму, відправлену ним у Спілку письменників України 3 березня 1972 року, на знак протесту проти виключення І. Дзюби із членів Спілки: «Слава Івану Дзюбі! Ганьба правлінню Спілки. Читач Василь Білоус». Відправлення цієї телеграми стало предметом розслідування КДБ при Раді Міністрів УРСР. КДБ подає результати розслідування в ЦК КПУ, останній, в свою чергу, надсилає таємну інформацію в Черкаський обком КПУ, а вже працівники Уманського райкому КПУ починають «працювати» безпосередньо з В. Білоусом. Від нього вимагалась публічна заява про те, що він «помилявся», «недооцінював», «тенденційно сприймав», «хворобливо реагував» і все таке інше із тодішньої риторики, все оте шмагання самого себе неодмінно мало закінчуватися чистосердечним каяттям і …подякою (!?) органам КДБ і партійним органам, які допомогли «прозріти», побачити хибність вчинків, і врешті прискорили переосмислення своєї позиції, яке вже було розпочалося, але проходило мляво.

Замість цього Василь Кузьмович 20 червня 1972 року у бесіді з керівництвом Уманського райкому партії чіткіше і детальніше солідаризується з позицією І. Дзюби, а вдома, пізніше, пише велике за обсягом письмове пояснення і обгрунтування своєї позиції та направляє написане партійним органам. У своїх спогадах я використав уривки з цього документа.

Десь через рік після виходу моєї книжки, до мене несподівано зателефонував начальник Управління освіти і науки Хмельницької ОДА С. Вознюк:

– Я читаю ваші спогади. В одному місці ви пишете, що ваш колега Білоус В.К. називав росіян, які після війни осіли в Умані, «великодержавними державними держимордами» та зробив висновок – «І який народ може на своїх плечах витримати дев'ятимільйонну орду, яка не визнає ні місцевих звичаїв, ні добрих традицій, нехтує мовою народу, серед якого живе?» Мало того, він закінчує свій лист до партійних органів такими словами: «Я є націоналіст? Хіба тільки націоналізм може зберегти Україну з її мовою, культурою, традиціями? А радянська влада ніяк не може? Тоді хай живе, розростається, поширюється і перемагає в Україні український націоналізм!». Але ж це 70-ті роки… То в мене виникає сумнів, що ви пишете про реальну людину. Я думаю, що то літературний домисел…

– Шановний пане Сергію,– відповідав я, – запевняю Вас, що то не є літературний домисел на зразок 28 героїв панфіловців. Василь Кузьмович Білоус – реальна людина, колишній фронтовик, я працював з ним в одному технікумі, він відбув покарання за політичною статтею, зараз проживає в Умані…

– Я хотів би побачитись з ним, – сказав Сергій Володимирович.

Не відкладаючи на колись, ми одного літнього дня сіли в його автомобіль і прибули на берег Осташівського ставка до Василя Кузьмовича. Він показав нам із свого архіву всі документи тої доби, і сумніви були розвіяні.

Сьогодні, на 26-му році відновлення нашої державності, Василь Кузьмович є нашим національним символом: символом усіх бід, які окошилися на наші голови (Голодомор, війна, політичні репресії), символом нескореності і безперервної боротьби за свободу і незалежність. А з огляду на його ювілей, яким він розпочинає шлях до наступного, столітнього, пан Олійник є символом невичерпної енергії життя і незнищенності козацького роду. Воістину: «Не вмирає душа наша, Не вмирає воля». (Т. Шевченко).

Тож побажаймо йому міцного здоров'я і довгих років життя на зло ворогам нашим!А ще побажаємо, щоб наш ювіляр здоровим дожив до тієї України, яку ми бачили у своїх мріях у ті далекі 70-ті роки минулого століття!

Дев'яносто – не біда,
Дев'яносто – гарне свято!
Тож пиймо келихи до дна,
Василь хай ще живе багато!

Кузьма МАТВІЮК,
м. Хмельницький

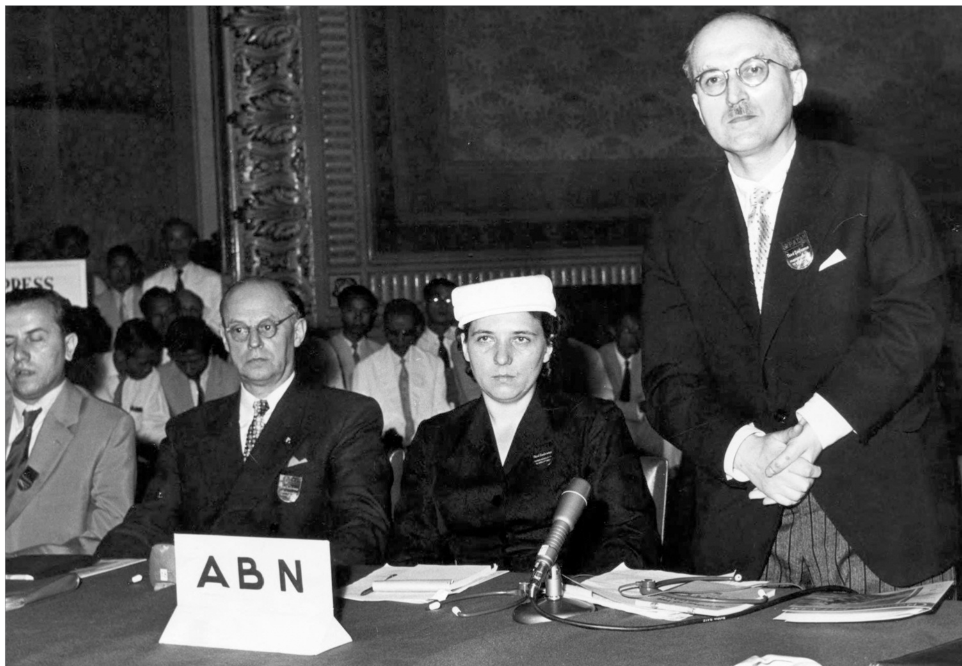

ІДЕЯ І ЧИН

Слава Стецько:

«ДИПЛОМАТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯРОСЛАВА СТЕЦЬКА»

З нагоди 105-ої річниці від Дня народження видатного ідеолога і теоретика українського націоналізму Ярослава Стецька, публікуємо спогади його вірної дружини і соратниці, засновниці Конгресу Українських Націоналістів, Голови Проводу ОУН, депутата Верховної Ради України другого, третього і четвертого скликань, співорганізатора Червоного Хреста УПА, жіночої мережі і юнацтва ОУН, Президента АБН (1986–2003 рр.) світлої пам'яті, Слави Стецько, виголошені на конференції Конґресу Українських Націоналістів у Києві, 1996 року.

На конференції Антикомуністичної Ліги Азійських Народів, Тайпей, Тайвань, 1955 р.

«Я застановляюся на кількох ідеях, які заступав Ярослав Стецько, бо мене просили, щоб я, головно, розказала про його дипломатичну діяльність. В першу чергу треба знати, що Ярослав Стецько вважав, що Україна є революційною проблемою світу, що від України буде залежати, чи буде існувати Російсько-Совєтська імперія, чи взагалі Російська імперія, чи ні. І тому, що ця імперія заволоділа вже одною шостою земної кулі, і тому, що вона загрожує всім іншим ще вільним країнам, отже, цілому світові, що від її розвалу зникне ця загроза, бо від того, чи існуватиме імперія, залежить, чи буде Самостійна Україна, чи ні, себто з розвалом імперії, з постанням Самостійної України зникає загроза для цілого світу, тому Україна є революційною проблемою світу.

Ярослав Стецько вважав, що наша ідея може бути сприйнята цілим світом, що ідею Самостійності України, потребу Самостійної України можуть підтримувати всі народи світу, бо в їх інтересі лежить саме те, щоб не було імперії, яка загрожує їхнім інтересам. І другу думку, яку він постійно розвивав у своїх статтях, промовах і своїх зустрічах – це альтернатива до нуклеарної війни. Ярослав Стецько переконував, що такою альтернативою є визволення поневолених народів.

Цю альтернативу він дуже широко розробляв і намагався поширювати – пересилати міністерствам закордонних справ, штабам військовим, міністерствам оборони різних країн. І не раз казав навіть, якщо зараз не підхоплять нашої ідеї допомоги визвольній боротьбі поневолених народів, то нехай в шухлядах тих штабів буде наша розроблена концепція, а колись вони до неї повернуться. Отже ж, наша ідея проти нуклеарної війни і за визволення поневолених народів повинна бути сприятлива для всіх. Він уважав, що ми можемо в цілому світі знайти співзвучні сили, які будуть боротися і проти комунізму, і проти російського імперіялізму. За тими силами ми й шукали. Треба було мати зв'язок, контакти, доступ до урядів і президентів, до прем'єрів, до парляментів, до військових чинників, до університетів, взагалі до інтеліґенції, до молоді. І щоби цю ідею розвивати в цілому світі, щоб мати ці зв'язки з тими силами, які можуть стати по нашій стороні, потрібно було створити велику світову організацію. І тому вже 1958 року Ярослав Стецько бере участь у конференції у Мехіко-Сіті, столиці Мехіко.

На цю конференцію приїхали представники вільної Азії, Америки, Канади, европейських країн, і Ярослав Стецько був одним із засновників комітету для створення Світової Антикомуністичної Ліги, але не відразу. Виробили там платформу, виробили інші документи, статути, але Світова Ліга, як така, не була ще створена. Кілька років тривало, потім були конференції, і я мушу сказати, що на деяких була також наша делегація – в Кореї, Тайпеї, Токіо, і ми довгий час брали участь як представництво України, а Ярослав Стецько постійно виступав як прем'єр України з 1941 року, крім того, як президент АБН, і так українську закордонну політику він вів або прямо в імені України, або через АБН, який був вже створений за кордоном 1946 року. І на тих нарадах, які мали остаточно завершити створення Світової Ліги, постійно стояла одна проблема: чи та Ліга буде лише антикомуністичною, чи буде виразно зазначено, що вона є за розподіл російсько-совєтської імперії на самостійні держави на їх етнографічних територіях.

Йшла боротьба. Я пригадую, що в Кореї ми вийшли з наради, бо американська делегація наполягала, щоб цей пункт, де говориться про те, що Світова Ліга має бути також проти російського імперіялізму, треба усунути, бо тоді американці не дадуть фінансової підтримки для Ліги. Ярослав Стецько стояв з нашою делегацією на тому, що ми не сміємо, без прийняття того пункту, увійти до Світової Ліги. І друга проблема, за яку ми мусили зводити війну, це – чи Україна має бути прийнята там на рівних правах з американською делегацією, канадською, китайською (себто національ-китайською), німецькою та іншими?

Вступати до Світової Ліги мали право різні делегації та представництва: одні – державні, яких підтримували держави такі, як Корея, Національний Китай, Японія, Філіппіни – і делегації, які були напівдержавними, які без дозволу стейт-департаменту (чи міністерства закордонних справ) нічого не приймали, як американська чи канадська, і від організацій – від європейських увійти до складу Ліги, доки не буде визнане право за Україною, як Самостійною Державою, яка поки що не існує, але яка має право на існування на рівних правах з американською, японською та іншими делегаціями.

Ця дипломатична війна тривала досить довго. І щойно 1967 року в Токіо справа була вирішена позитивно. Цілу ніч ішли наради. Ярослав Стецько був дуже ніжного здоров'я, але дуже твердий у своїх принципах, і він ніколи не відступав, коли йшлося про збереження принципів, і, врешті, над ранок японська делегація перемогла інших і сказала, що вона є за тим, щоб Україна була прийнята на рівних правах.

Це була велика радість для нас, бо ми пізніше були прийняті вдруге шістдесятитисячним вічем. На тому вічі йшла делегація за делегацією, а перед ними японські старшини несли національні прапори. Може, когось тепер синьо-жовтий прапор, який є святим прапором, є появою щодня, так сильно не зворушує, але тоді для нашої делегації, очолюваної Ярославом Стецьком (в якій було одинадцять членів, в тому числі шість СУМ-івців, один пластун з Австралії, решта народів. І тут стало на перешкоді те, що Україна є поневоленою нацією, а хоче бути прийнятою на рівних правах. Ми не хотіли старших представників з Америки, Канади, ви собі можете уявити, яка то була для нас радість, коли шістдесятитисячне віче, підносячи високо кулак (так вітають в Азії), нас вітало, а ми лише розуміли слово «Україна, Україна».

Отже ж, із 1967 року ми стали членами Світової антикомуністичної ліги, а Ярослав Стецько увійшов до проводу цієї Ліги, який називали Екзекутивою. В преамбулі до плятформи Світової Ліги було дуже виразно зазначено, що ця Ліга є не лише проти комунізму (проти комунізму були всі ті держави), але й проти російського імперіялізму. Три роки ми переконували, що Ліга має бути і проти російського імперіялізму. Очевидно, це попереджувало ряд зустрічів, розмов, листів, документів, різні наради і тому подібне. Від того часу ми є постійними співучасниками світових міжнародних конференцій і здвигів. І так, щоби не оминути якоїсь країни, я перечислю їх, щоб вас ознайомити, який був терен дії нашої дипломатичної місії, наших дипломатів, які діяли від імени України і від усіх поневолених народів через АБН.

Отже, які країни були акцією нашої дії: це всі країни Західньої Европи, також Канада, США, країни Латинської Америки, Мала Азія, далі – Японія, Китай, Корея, В'єтнам, Індія, Пакистан, Афганістан, Тайланд, Філіппіни, Індонезія, Австралія, Нова Зеляндія, Ангола, Єгипет, Мозамбік, Етіопія, Близький Схід – Ізраїль, Ліван, Іран, Савдівська Арабія. Дуже часто ми мусили змінювати пашпорти, бо не було місця на печатки, а ми жили, як бездержавні. Ярослав Стецько ніколи не хотів брати громадянства іншої держави, бо казав, якщо я презентую Україну, це було б нижче моєї гідности брати пашпорт іншої держави.

Він не дочекався українського громадянства, але я щаслива, що я його маю. Оскільки на тих міжнародних конференціях, які, як я вже сказала, були делегації державні, напівдержавні, громадські, тому це була колосальна можливість познайомитися з майбутніми президентами, наприклад, з Ніксоном, пізніше – президентом Америки, з Джоном Ґордоном – пізніше прем'єр-міністром Австралії, з різними членами Американського Конгресу і парляментів різних країн, новими достойниками, генералами, адміралами, членами НАТО, як, наприклад, з Джоном Гекетом. Я вам нагадаю, що Джон Гекет написав книжку «ІІІ світова війна». І в тій книжці він твердить, що українські націоналісти перебрали КГБ, зробили переворот і завалили російську імперію. Хоч тоді ще далеко було до розвалу Совєтського Союзу. Отже ж, там була змога Ярославові познайомитися, з численними державними лідерами. Не раз президенти навіть радилися з ним. Ніколи не забуду, як наближалася Тейтофензива у В'єтнамі 1968 року. Дуже багато дипломатів уже покинуло Сайгон, я також боялася, думала, що ми теж будемо покидати, а Ярослав сказав: «Це буде ганебно: в'єтнамці лишаються, і ми залишаємося з ними». І тоді президент запросив його і багато радився з ним, що можна зробити, які прийоми організувати, які є перспективи і тому подібне. І пізніше, коли президент став емігрантом у Лондоні, я кілька разів зустрічала його.

Список президентів і прем'єрів, яких знав особисто і спілкувався з ними Ярослав Стецько: президенти держав Рональд Реген (США), Ричард Ніксон (США), Джордж Буш (як був заст. президента США), Нго Дін Дієм (В'єтнам), Нгуснм Ван Т'ю (В'єтнам), Фердинанд Маркос (Філіппіни), Сігман Рі (Корея), Франціско Франко (Іспанія), Чан-Кай-Ши (Національний Китай), Шарль де Ґоль (Франція), Конрад Аденавер (Німеччина), прем'єр міністри Джон Ґордон (Австралія), Кітта Качорн (Тайлянд), Джуліо Андріотті (Італія), Кіші Нобусуке (Японія), Геральд МакМілан (Англія), адмірал Карлос Пенна Ботто (Бразілія), генеральний секретар Південно-Азійського оборонного пакту (СЕАТО) ген. Хесус Варгас, Дж.Чітун-да (шеф УНІТА, визвольної організації в Анголі), Отто Фон Габсбурґ (наслідник трону Габсбургів), посол до Европейського Парляменту і почесний президент Европейської Ради Свободи, керівник проєкту оборони з космосу «Стратегічна Оборонна Ініціятива» ген. Деніель Ґрейгам (США), міністер торгівлі Італії і визначний державний муж Европи Іван-Матео Ломбардо, провідні діячі НАТО – генеральний секретар Джон Гекетт (Великобританія), генеральний секретар Волтер Вокер (Великобританія), генеральний секретар Роберт Клозе (Бельгія) та багато інших.

Я мушу сказати, що Ярослав Стецько так поводив себе, що поряд з ним не відчувалося, що ми є представниками поневоленої нації. Його трактували як представника держави, і коли Де-Мерель, він тоді був прем'єром, запросив його до Туреччини як голову Української Держави, то Росія відразу дала ультиматум, щоб турки його видалили. Турки робили все, щоб була велика популярність української справи, і навіть повезли його кораблем під берег України Чорним морем, щоб він набрав у пляшку води з Чорного моря. Коли ховали Степана Бандеру у Мюнхені 1959 року, то ця вода скроплювала його могилу.

Отже ж, величезна плеяда президентів, генералів, міністрів були його особистими знайомими. Ярослав Стецько сказав, що нашу ідею треба нести в народ, що вона наскрізь демократична, вона буде переконувати, і нею не можна обмежуватися лише до зустрічів з провідниками народу, і тому він обстоював ідею проведення масових акцій. Ви знаєте, що була величезна кількість різних масових демонстрацій, вони охопили Вашінгтон, Нью-Йорк, Оттаву, Торонто, Сідней, Канберу, Берлін,тоді навіть, коли він був ще поділений, Бонн, Париж та інші столиці світу.

Де були московські амбасади, біля них відбулися різні маніфестації, і було виразно, під якими прапорами йдемо ми, і старалися всюди втягати населення даної країни. Коли відбувалася і Конференція Гельсінкських Домовлень у Мадріді, ми влаштували голодівку. Там є горстка українців, але вони включали еспанців, які приносили нам коци вночі, щоби ми не мерзли, свічки, щоб ми могли бодай коло свічки погрітися, а коли ця демонстрація проходила вдень, то ми не знаємо звідки взялося 500 людей, бо

Білий Дім, подружжя Стецько у 1-ому ряду, 19.07.1983 р.
Конференція у Вашингтоні з нагоди 40 річчя АБН і 25 річчя Тижня Поневолених Націй.

нас всього було 20 – кілька українців, що приїхали, і пара тих, що студіювали у Мадріді. Отже ж, всюди був клич залучати народні маси: українські, поневолених народів і народів світу, іти між ті маси, іти між робітництво, студентство, ширити нашу ідею, показувати, що вона є спасенною, справедливою, такою, що дає розв'язку світової проблеми, що лише нація і національна держава можуть бути розв'язкою проблем у світі. За ту ідею ми дуже багато здобули визнавців у цілому світі. І там, де жила наша еміграція, і там, де її не було, або були лише еміграції поневолених народів з АБН. І до таких гучних акцій можна зачислити акції у Скандінавії – у Данії, Швеції та Норвегії, коли Хрущов відвідував ці країни. Ми там мали небагато людей, але ця акція була дуже вдала. Тоді саме українці відкрили пам'ятник нашому генієві і пророкові Шевченкові у Вашінгтоні (27 червня 1964 р.), на відкриття якого поїхав Ярослав Стецько після Стокгольму. Але перед цим відкриттям була акція в Стокгольмі, і про неї заговорив світ, тому що там була зроблена акція проти Хрущова.

На пресовій конференції Хрущов так розсердився тим, що Ярослав Стецько нагадав союз Швеції з Україною, союз Карла XII з гетьманом Мазепою, що цілу годину лаяв і прем'єра Швеції Герляндена, і Мазепу, і Бандеру, і Стецька, і УПА – все, що йому на думку прийшло, цілу годину він гримав кулаком і погрожував прем'єрові, що йому захотілося полтавських галушок, що він програє, як програв Карл XII під Полтавою. І цю акцію пам'ятають шведи донині, а деякі молоді студенти, які брали в ній участь, і сьогодні є великими приятелями України. Один з них – Бертіль Гегман, голова стратегічного Інституту, був на нашому Першому Зборі Конгресу Українських Націоналістів. Він 12 років за власні гроші видавав «Дет Фрі Украіна», себто «Вільна Україна», бо його просив Ярослав Стецько, щоби він працював для України, а за те надав йому Почесне Громадянство України. І таких друзів, приятелів можна дуже багато нарахувати по цілому світі.

Я думаю, що прийде час і ми вивчимо цю епоху. Ярослав Стецько вважав, що не треба війни, не треба конфронтації з Росією, що Росію можна розвалити зсередини, бо Росія є на вулкані. Про це ним написано багато статтей, а генерал Фулер, один з найвизначніших військових авторів у Великій Брітанії, твори якого перевидані в 12-ти країнах світу, написав передмову до цієї праці, яка доводить, що Совєтський Союз можна розвалити зсередини. Дуже велика увага була приділена Ярославом Стецьком АБН, і тому АБН був розбудований у цілому світі.

Не раз наші українці в Америці чи Канаді говорили, чому лише ми маємо давати гроші на видання, конгреси, конференції, чому не дають інші національності? Ми їм вказували на те, що, наприклад, Туркестан навіть сотні людей не має в Західньому світі, але вони є в Індонезії і мають свій Комітет Єдности. І коли ми були на одній міжнародній конференції, то виступав один індонезієць, якого я майже не зрозуміла, я чула цілий час «Білороша … Юкрейн … Юкрейн … Білороша». І тоді я підійшла до нього і питаюся: «Ви багато говорили, поясніть мені, про що». І він сказав: «Оскільки Білорусь і Україна є членами ООН, то їм належить самостійність, вони повинні мати свою армію, свою закордонну політику і мають бути визнаними народами світу». А я його питаю, звідки у вас такі знання цих проблем. Він відповів, що їхні представники створили Комітет Єдности, і від них вони знають про Україну, Білорусь і про всі інші поневолені народи, які прагнуть самостійности.

І знов таких прикладів є багато, де не українці, а інші національності, чи то на Близькому Сході, чи в Туреччині, чи по інших країнах робили спільну нашу справу, інформували світову громадськість на користь України. І, наприклад, саме чеченський народ. Ми тепер, Україна, дуже багато допомагаємо морально, політично чеченському народові, а я хочу сказати, що 40 вихідців із Північного Кавказу були членами парляменту у Туреччині. І я радію, що тоді, коли Сталін вивіз чеченців та інших північних кавказців, що саме Україна давала їм велику підтримку у цілому світі.

Шановні, я б залюбки багато могла розказати про ту величезну дипломатичнополітичну працю Ярослава Стецька. Я ніколи не забуду, як він старався допомогти зв'язками Чомбе у Великій Брітанії і він так, жартуючи, сказав: «…я чуюся як великий маклер, сам не маю держави, а допомагаю пов'язати з американським чи британським урядом, і як мені це вдається». Так, дуже часто ми були дуже шановані завдяки його поставі, завдяки його великій, глибокій думці, візії. Ярослав Стецько мав зв'язки з різними народами світу, дуже визначними особистостями, від голів держав починаючи, студентами закінчуючи.

Я ще хочу сказати, що цю нашу дипломатичну працю Ярослав вів прямо від ОУН, будучи відповідальним за зовнішню політичну діяльність. Він вів її і через світову Анти-комуністичну Лігу, він вів її через АБН і він ініціював і створив Европейську Раду Свободи. Ця Европейська Рада складалася з визначних европейців: генералів, міністрів, членів парляменту і її тепер очолює член Швайцарського парляменту мадам Обрі. Вона була одною із перших, що приїхала з великою швайцарською делегацією в початках існування уже незалежної України. І таких приятелів дуже багато є на цілому европейському континенті.

Голова Данського парляменту відмовився приймати Хрущова. Він сказав, що робить пресову конференцію для українського – справжнього прем'єра, а Хрущов є колонізатором і не репрезентує справжньої волі України, і тому навіть не пішов з ним на зустріч. І можна багато перечислити европейців, які до сьогоднішнього дня є великими симпатиками української справи.

Я мушу сказати, що мене заскочила Декларація про самостійність у серпні далеко від України, від Европи – у Коста-Ріці. Ввечорі у Коста-Ріці був державний бенкет, який уряд робив для нас, делегатів. Я вам скажу, південні та центральні американці є людьми надзвичайно емоційними, багато з них плакало про вістку, що Україна нарешті стала самостійною державою, а цілий вечір був обернутий на тріюмф приязні, симпатії до українського народу. Дуже дякую за вашу увагу і бажала б, дуже хотіла б, щоби ви вивчили ту епоху нашої закордонної політики, яку очолював і добре вів Ярослав Стецько».

Слава СТЕЦЬКО
Київ, 1996 рік
(Матеріали і фото – з архівів Конгресу)

 ЗА ТЕБЕ, СВЯТА УКРАЇНО

УПА – «ЗАХІД» І ЗБРОЙНЕ ПІДПІЛЛЯ ОУН

**1942–1960 рр.
ІЗ СЕРІЇ
«ЗА ТЕБЕ, СВЯТА УКРАЇНО.»
НЕСТОР МИЗАК
(КНИГА СЬОМА)**

«Я дух довічної стихії, що зберіг тебе від татарського потопу і поставив на грані двох світів творити нове життя».
Із «Декалогу»

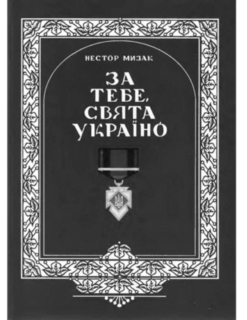
У цій книзі висвітлено діяльність національно-визвольних сил на території Івано-Франківської, Тернопільської, Львівської, Чернівецької, Закарпатської областей та Закерзонського краю (Польща) проти окупаційних тоталітарних режимів, які зазіхали на честь і волю України. Описуються форми і методи боротьби повстанців за волю України, їхні величезні втрати та місце у світовому визвольному русі.

Праці, присвячені боротьбі ОУН і УПА, в Україні легально з'явилися після розпаду Радянського Союзу і проголошення Верховною Радою Акта про державну незалежність України 24 серпня 1991 року. Доступ до спецархівів сприяв підготовці по-справжньому достовірних і правдивих досліджень. 1994 року появилась праця на тему боротьби ОУН і УПА історика та юриста Івана Біласа «Репресивно – каральна система в Україні 1917–1953» у двох темах.

Після двадцятирічного дослідження визвольної боротьби УПА – «Захід» світ побачили шість монографій із циклу «За тебе, свята Україно» та п'ять книг – додатків до них автора дисертації Нестора Мизака. В цих працях Н.Мизака та В.Горбатюка йдеться про боротьбу УПА за Українську Самостійну Соборну Державу в окремих повітах Тернопілля – Борщівському, Заліщицькому, Чортківському, Бучацькому, Бережанському, а також Кам'янець-Подільській області. Маючи доступ до найтаємніших документів архівів, інші автори опублікували праці «Меч і Тризуб. Розвідка і контррозвідка руху українських націоналістів та УПА» та інші. Науковці використали щонайменше 60 фондів різних архівів Служби безпеки України. Вони подали багато матеріалів про окремі групи каральних сил радянської влади, дисциплінарної практики КДБ у 1953–1960 рр., викрили форми та методи провокацій каральних структур СССР. Дуже цінними є опубліковані матеріали про охоронця Головнокомандувача УПА Романа Шухевича – Михайла Зайця («Зенко»), в яких розповідається про діяльність Р. Шухевича в останні роки його боротьби та обставини загибелі.

Визвольний рух УПА «Захід» складався з багатьох підрозділів і структур. Це референтура пропаганди, Служба безпеки, Український червоний хрест, вишкільні табори, господарська референтура та інші. Вони працювали за підтримки та участі в них багатьох людей. Лікарі лікували учасників національно-визвольної боротьби. Були цілі загони санітарів. Населення надавало потрібну допомогу пораненим. Стрільцям надавали квартири, прали білизну. Складали про героїв вірші, пісні. Кожна структура мала своє призначення, а тому робота була поставлена на належний рівень. Це рятувало в певній мірі становище людей. З початком Другої світової війни Провід ОУН досить завзято організував у Західній Україні випуск патріотичної преси, яка об'єднувала сили для боротьби за незалежність. Це були газети: «Самостійна Україна» (Станіславів), «Вільне слово» (Дрогобич), «Тризуб» (Чортків), «У бій» (Косів) та інші.

Під час визвольної боротьби на терені УПА «Захід» Провід ОУН мав друкарні, а також започаткував великі видавничі осередки, які існували при крайових проводах ОУН.

Визначним майстром слова був Петро Федун («Петро Полтава»). Він підтримував зв'язок з Василем Куком. З'явилися періодичні видання збройного підпілля ОУН «Ідея і Чин» (1946–1947 рр.), «Бюро інформації УГВР» (1948–1951 рр), та інші. Ідеологи опрацьовували вимоги до члена ОУН в умовах боротьби: «Членом ОУН не може бути перший ліпший під оглядом характеру українець. Це люди, готові за Україну вмирати. Ними можуть бути лише люди сильної волі, стійкого характеру, люди дисципліновані і відважні (…). Поганий той член ОУН, який не вчиться, не працює над собою. Член ОУН – підпільник, завжди мусить бути прикладом патріотизму, революційної дисциплінованості, громадської солідарності і чесності для всього свого оточення.» А скільки складено пісень про неперевершені приклади посвяти та героїзму! Так, наприклад:

Кати боївку обступили,
Кричать: «Бандери, руки вверх!»
Хтось крикнув: «Слава Україні!»
Ми не здамося – краще смерть!

Історія боротьби українського народу за Незалежність завжди буде світитися чистою правдою. А на прикладах наших героїв виховуватимуться наступні покоління українців.

Та, на превеликий жаль, такі важливі праці науковців – дослідників, істориків виходять в Україні дуже мізерними накладами. В основному вони видаються коштом наших жертводавців – закордонних українців. Це несправедливо. Адже наша історія – правдива, без жодних перекручень, опрацьована титанічною працею вчених, повинна бути доступна якнайширшим колам громадян України, стати головною на сторінках підручників історії. Бо що передамо молодому поколінню? Адже історія національно – визвольної боротьби нашого народу є унікальною, героїчною, повчальною.

Дана книга проілюстрована багатьма світлинами політв'язнів, які відбували покарання в Норильську, Воркуті, Кінгірі. Особливо вражають знімки політв'язнів – дівчат на каторжній праці в лісах Зауралля, Архангельської області. Маємо світлини жінок – політкаторжанок у каменоломнях Казахстану. Є знімки 1956 року із цвинтаря депортованих українців, які загинули у Кемеровській області, Росія. Фото, де політв'язні Воркути на кладовищі загиблих друзів. Прощання перед від'їздом в Україну. Світлини з конкретними прізвищами людей. На інших фото – політв'язні на поселенні біля могили розстріляних друзів під час страйку концтаборів Норильська, 1951 рік.

За що, за що розстріляних?!

За Батьківщину, за те, що любили понад усе свою рідну Україну – святу Землю, на якій народились. Скільки разів ці люди пригадували калину у лузі і верби над ставом, соняшникові поля, чорнобривці та мальви біля своїх чепурних хатин – вимушено покинутих, в інших випадках, спалених! З пам'яті людської таке не зітреться ніколи. Таке – не забувається. Бережімо тепер свою милу серцю Україну! Не даймо себе ошукати. Це рідна, мила серцю наша сторона. За що ми сьогодні низько вклоняємося нашим воїнам-захисникам, які відбивають ворога-нападника Росії на сході України. Ми низько схиляємо голови перед волонтерами, перед всіма-всіма людьми, які своєю доброчинністю та жертовністю долучаються до допомоги на схід України. Вони роблять неоціненну справу.

Слава Україні!
Героям Слава!

Марія КИСИЛЬОВА

МИ СТАЛИ ВОЛІ НА СТОРОЖІ

ВАСИЛЬ ОЛЕСЬКІВ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ОУН В 1945–1993 РОКАХ

(Виголошено на першому зборі Конгресу Українських Націоналістів 2–4 липня 1993 року)

«Понад шість десятиліть Організація Українських Націоналістів стояла в авангарді боротьби українського народу за свободу та державну незалежність. Ця боротьба сьогодні завершується великою й остаточною перемогою. Визнавши ідеалістичний християнський світогляд, ОУН в основу своєї ідеології поклала національну ідею, яка є рушійною силою в побудові справедливого світового ладу, і яка вже сьогодні торжествує на руїнах багатьох колишніх імперій. Український націоналізм – це політичний рух, мета якого – державна незалежність української нації.

Своїм корінням український націоналізм сягає сивої давнини, коли творилася та процвітала українська княжа держава, коли її відновлювали і за неї воювали волелюбні козаки. Український націоналізм пломеніє з геніяльної творчости Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, з ідеологічно-політичних трактатів Миколи Міхновського, Дмитра Донцова та інших українських мислителів.

Пройшовши різні етапи свого розвитку у дії та боротьбі за національне і соціяльне визволення українського народу, освячений численними жертвами, український націоналізм є сьогодні найбільшою і найпевнішою ідейно-політичною силою у розбудові Української Держави.

Тільки глибока віра у справедливість цієї боротьби зумовила її тяглість протягом довгих десятиліть, включно з героїчною епохою двофронтової збройної боротьби під час Другої світової війни та після її закінчення. Коли у травні 1945 року затихли гарматні сальви на фронтах Другої світової війни, і альянти святкували перемогу над гітлерівською Німеччиною з надією на довготривалий мир у світі, – в Україні продовжувалася кривава і жорстока збройна боротьба проти большевицьких окупантів за волю й Українську Самостійну Соборну Державу. Цю боротьбу вела Українська Повстанська Армія під загальним політичним проводом ОУН та Української Головної Визвольної Ради. Відчуваючи велику загрозу своїм імперським намірам з боку Українського Визвольного Руху, Москва наприкінці війни кинула проти нього добірні дивізії НКВД, збільшуючи їх чисельність у наступних повоєнних роках.

Ворог жорстоким фізичним і моральним терором прагнув у зародку знищити зростаючу українську силу. В стані перманентної облоги опинилися українські міста і села, лісові масиви західніх областей України, в яких боротьба Українського Визвольного Руху була найзапеклішою. Та маючи великий досвід трирічної збройної боротьби проти нацистської Німеччини, а раніше – проти Польщі, і під час першої окупації західніх областей України большевиками, маючи широку мережу організованого підпілля ОУН і вишколені, загартовані в боях відділи УПА, українська армія (а до неї належали також сотні тисяч цивільного населення, включно з жінками та дітьми), прийняла цей нерівний бій.

Всі були свідомі великих жертв, які доведеться покласти у цій боротьбі, але справа, за яку велася ця боротьба, була такою важливою (йшлося про саме буття української Нації), що ніякі жертви не були завеликими. Цього були свідомі не тільки провідні кадри ОУН і УПА, важливість тодішнього становища відчували і розуміли всі українські патріоти, а тому боротьба стала масовою і захопила все українське населення. Про героїзм і посвяту вояків УПА, членів революційного подділля ОУН, цивільного населення Голова Проводу ОУН на Українських Землях, Головний Командир УПА ген. Роман Шухевич у своєму зверненні від 14 жовтня 1947 року з нагоди п'ятої річниці постання УПА стверджує: «Будьте свідомі, що п'ятирічна героїчна боротьба УПА і визвольно-революційного підпілля – це найбільш героїчна доба в історії України. Знайте, що такої геройської доби взагалі не знає історія людства. В тінь пішли прославлені герої Термопілів. На героїзмі УПА і визвольно-революційного підпілля будуть виховуватися нові українські покоління».

Цей масовий героїзм і великі людські жертви зробили важливий перелом у психіці українців, які знову відчули в собі силу активно відстоювати права бути господарем на своїй землі, що мало великий вплив на розвиток українського визвольного руху. Провід ОУН на Українських Землях, Командування УПА, УГВР усвідомлювали, що в тодішній світовій констеляції сил неможливо в найближчих роках відвоювати УССД, але були переконані, що боротьба і покладені великі Жертви необхідні для відродження української нації в майбутньому.

Для забезпечення тяглости боротьби за відновлення Української держави Провід ОУН в Україні вчасно прийняв кілька важливих організаційних рішень. До Бюра Проводу ОУН увійшли в 1946 році два члени за кордоном – Степан Бандера та Ярослав Стецько, які під кінець війни вийшли на волю з німецького ув'язнення, і які разом з Романом Шухевичем творили центральний Провід усієї ОУН.

Після геройської смерти в 1950 році сл.п. ген.-хор. Романа Шухевича центральний Провід ОУН опинився за кордоном. Другим важливим рішенням Проводу ОУН в Україні стало виведення з підпілля великої частини своїх кадрів і легалізація їх в усій Україні із завданням продовжувати політичну працю серед населення. З цією ж метою були організовані нові кадри ОУН, особливо з-поміж шкільної молоді, які згодом проникли в усі сфери громадського та політичного життя, проводячи там відповідну освідомлюючу працю серед свого оточення. Важливим рішенням Командування УПА було вислання у 1947 році на Захід відділів УПА з окупованих Польщею теренів для політичної праці серед народів Заходу та серед української діяспори. Ці відділи виступали як свідки й учасники визвольної боротьби в Україні. З ослабленням збройної боротьби в Україні на поч. 50-их років; особливо зі смертю ген.-хор. «Тараса Чупринки», опір посилився у формі страйків політичних в'язнів на теренах самої Росії, мобілізуючи також інші національності, що призвело до ліквідації сталінської невільничої системи в другій половині 50-х років.

Збройна боротьба ОУН-УПА та масові страйки політв'язнів у концтаборах Сибіру підірвали основи імперії, започаткували її неминучий крах, одночасно скріпили віру поневолених народів у власні сили. Одночасно зі зростаючими тріщинами в імперській структурі та поглибленням банкрутства комуністичної ідеології зростала національна свідомість поневолених народів, зовнішні ознаки якої проявлялися у творчості молодих культурних діячів 60–70-х років та в обороні загальних людських прав. Це був новий рух опору, що виводив свій початок зі збройної та політичної боротьби ОУН-УПА. Діяльність самої ОУН в Україні у 60–80-х роках проходила у глибокому підпіллі, специфічними в кожній ситуації методами і тактикою, опрацьованими Степаном Бандерою, Ярославом Стецьком та іншими на Заході та з допомогою окремих провідних членів ОУН в Україні.

Ця діяльність носила характер т.зв. перманентної «повзучої революції», яка полягала в тому, що всім найменшим акціям окремих людей чи груп в обороні особистих чи групових інтересів надавалося політичного значення. ОУН сприяла всім формаціям, які почали творитися в Україні незалежно від існуючої влади і працювали для національного відродження.

У цьому довгому 25-літньому періоді форми та методи праці постійно змінювалися, але мета залишалася однією – підривати основи імперської окупаційної влади в Україні та відроджувати українські національні сили. Інтегральною частиною всієї ОУН є її кадри, які опинилися після війни за кордонами України. Вже на самому початку постало важливе питання: яку роль має виконувати українська еміграція, особливо новоприбула, у західньому світі? Має вона організуватися в українські інституції різного характеру і, як організована сила, діяти серед інших народів, а чи індивідуально інтегруватися в суспільство, здобувати в ньому відповідні позиції і через них допомагати українській визвольній справі? Те ж стосувалося і самої ОУН, і її членства.

Степан Бандера та Ярослав Стецько, як члени Бюра Проводу всієї ОУН, більшість провідних членів 0УН, на противагу до кількох членів Закордонного Представництва УГВР, стали твердо на тому, що українство на чужині може бути втримане на довший час тільки тоді, коли стане організованим і діяльним. Також потрібно розбудувати закордонні частини ОУН для політичної праці серед народів світу та для безпосередньої допомоги кадрам ОУН в Україні.

Діставши підтримку Проводу ОУН в Україні, цим шляхом пішов дальший розвиток українського організованого життя у західньому світі. Праця ОУН на чужині була сконцентрована на кількох важливих напрямках. Найважливішим завданням від самих початків аж до сьогоднішніх днів було подавати потрібну допомогу кадрам ОУН в Україні за всяких умов і обставин. Коли в Україні йшла збройна боротьба, крім політичних акцій в її підтримку, крізь прикордонні застави кількох держав проходили відважні зв'язківці та спеціалісти з окремих видів боротьби, більшість з яких полягли на полі бою.

В наступних десятиліттях підтримувалися контакти у надзвичайно складних умовах, координувалася діяльність ОУН в Україні і за кордоном, кадрам ОУН в Україні надавалася моральна та матеріяльна допомога. В останніх роках спільно з патріотами-націоналістами в Україні розпочато відбудову української націоналістичної сили. Поставлялася потрібна література, розбудовувалася технічно-видавнича база. Сьогодні йде підготовка до включення націоналістичних сил в активне політичне життя Української держави на базі всебічної програми державного будівництва, опрацьованої на Великих Зборах ОУН, від III Надзвичайного влітку 1943 року до VIII Надзвичайного в липні 1991 року.

Другим важливим завданням ОУН була організація українського суспільства на поселеннях у різних країнах, аби воно залишалося при українстві та щоби брало участь у зовнішній праці на користь української визвольної справи у країнах поселення Окрема увага зверталася на виховання молоді в українському національному дусі через створення молодіжних організацій (СУМ, Пласт, студентство), шкіл українознавства, видання відповідної літератури тощо.

Завдяки твердій і безкомпромісовій поставі ОУН у принципових питаннях самостійности Української держави українська діяспора встояла на самостійницьких позиціях, незважаючи на значний тиск проросійських кіл у західніх країнах, зокрема у США, і довголітню пропаганду комуністичної влади в Україні. Це одне з великих досягнень ОУН на чужині. ОУН, єдина з українських політичних організацій, організувала зовнішньополітичну та дипломатичну діяльність широкого світового засягу.

З допомогою Антибольшевицького Блоку Народів, Європейської Ради за Свободу і Світової Антикомуністичної Ліги, у проводі яких довгі роки був Ярослав Стецько, Україна ввійшла в контакт з політичними й урядовими колами близько сотні країн світу. Завдяки цій праці президент США Рональд Реган, у відповідь на привітання Ярослава Стецька з нагоди 40-річчя АБН у 1983 р. висловив знаменні слова: «Ваша боротьба є нашою боротьбою. Ваша перемога є нашою перемогою. Ви є сумлінням світу».

Не буде перебільшенням ствердити, що ОУН промостила шлях Україні у вільний світ, який при першій нагоді визнав її як самостійну державу.

Не менш важливо було зберегти та розбудувати саму Організацію в умовах чужини. Болючим ударом для неї стала смерть Провідника ОУН Степана Бандери з рук московського вбивці у 1959 р., яка до глибини потрясла всю українську спільноту. Між живими членами Бюра Проводу, обраного в Україні та підтвердженого Конференцією ОУН за кордоном, залишився її третій член – Ярослав Стецько.

Для збереження правної тяглости та цілости ОУН Ярослав Стецько разом з Проводом ЗЧ ОУН скликав у 1968 р. IV Великий Збір ОУН, на якому обрано новий Провід для всієї ОУН на чолі з Ярославом Стецьком. Великий Збір виніс ряд важливих постанов з ділянок ідеології українського націоналізму, стратегії визвольної боротьби, політичної програми ОУН, прийняв проєкт державного устрою України. Ці рішення з деякими доповненнями на наступних Великих Зборах є актуальними й донині.

Постанови IV Великого Збору і наступних (аж до VIII Надзвичайного) стали важливим внеском ОУН у розвиток української політичної державницької думки, з чого вже користають новітні політичні партії в Україні. Передовим в житті ОУН є VIII Надзвичайний Великий Збір, який відбувся в липні 1991 р. з участю делегатів з України і з діяспори, і який розпочав нову сторінку посиленої праці ОУН на Українських Землях.

Не будучи при владі в Українській Державі і не маючи змоги проводити необхідні зміни в державному житті, позиція ОУН щодо всіх важливіших подій в Україні останніх років проявлялася в тому, що вона підтримувала чи критикувала відповідно до свого бачення подій окремі групи чи владні структури.

Вже у липні 1988 р. була закомунікована наша критична оцінка програми Української Гельсінкської Групи, в якій ставилося за кінцеву мету конфедерацію через федерацію, також до програми Народного Руху України за перебудову у вересні 1989 р. з його федерацією, чи в липні 1990 р., до Декларації Верховної Ради УССР про державний суверенітет УССР, принципи якої мали би стати основою для підписання нового союзного договору.

Як бачимо сьогодні, наша критика була правильною, і всі ці помилки були згодом виправлені. Подібна ситуація з нашою критикою помилкових рішень уряду вже незалежної Української Держави, чи навіть Президента, у справі створення СНГ, відкритих кордонів, Чорноморського флоту, проекту нової Конституції і т.д. Ми впевнені, що й ці помилки мусять бути виправлені під тиском загальної опінії або при іншому складі Верховної Ради та Уряду.

Та найважливішим завданням ОУН і покликаного нею до життя Конгресу Українських Націоналістів у теперішніх обставинах є праця серед народу – від села та робітництва і до найвищих ешелонів науки та культури.

Український нарід зазнав страшного спустошення за часів російської царської та большевицької окупації в духовному, культурному, фізичному, господарчо-економічному аспектах, і планова праця над відбудовою нормального життя української людини є наказом часу.

Організація Українських Націоналістів, яка протягом понад шістдесяти років свого існування вела політичну і збройну боротьбу за УССД, організувала для цієї боротьби мільйонні маси народу, зазнала в ній великих втрат, – спроможна сьогодні стати в авангарді національних сил.

Спільними зусиллями всього українського народу та інших поневолених народів ми виграли довголітню війну, яка завершилася розпадом російської імперії і відновленням на її руїнах незалежних держав.

Василь ОЛЕСЬКІВ
2–4 липня, 1993 рік, І Збір КУН
(Із архівів Конгресу Українських Націоналістів)

ТЕАТР НАЦІОНАЛЬНОЇ ТРАДИЦІЇ

«ІВАН МАЗЕПА, ТАРАС ШЕВЧЕНКО ТА СТЕПАН БАНДЕРА –

духовний тризуб українського націоналіста»

Театр української традиції «Дзеркало» є єдиним українським театром на лівому березі Дніпра столиці. Сьогодні на наші запитання відповідає художній керівник театру «Дзеркало», Заслужений діяч мистецтв України Володимир Петранюк.

– Коли насправді з'явився Ваш театр?

– 1982 року в підвальному приміщенні одного з будинків по вулиці Татарській у Києві ми з братом Віталієм Петранюком та групою робітничої та студентської молоді Олександром Шаповалом і Вадимом Печуркіним – Шумейко, Мірьям Александрович і Наталкою Желябиною, Володимиром Мозолевичем та Ігорем Колесниковим. Василем Козловим і Ларисою Колесниковою, організували театр «Червоний барабан». Це був публіцистичний театр. Своїми роботами ми хотіли показати любов до України. Хоча Вітчизна тоді була нам мачухою.

Проте вже у вісімдесяті роки ми почали заглиблюватися до духовної спадщини українського народу. Познайомилися з керівником хору «Гомін» Леопольдом Ященком. Він навчив нас козацьких пісень, які й досі є в репертуарі театру. 1985 року наш колектив першим у Києві запровадив святкування «Масляної» замість радянських проводів зими. У цей же час ми поставили «Лісову фантазію» за драмою-феєрією Лесі Українки «Лісова пісня». Вийшла дуже прониклива історія. Всі ми були молодими і вірили у силу мистецтва.

– А потім розчарувалися?

– Так. Це було розчарування в совєцькій Україні. Як ви розумієте, після музграмоти націоналіста Леопольда Ященка в нас уже не залишилося жодних ілюзій. Як і для багатьох українців, для мене знаковим став 1986 рік – рік Чорнобильської катастрофи. Я створив п'єсу «Полум'яні автографи», яку присвятив ліквідаторам аварії на ЧАЕС. Протягом 1986–1988 років з цією виставою ми 90 разів побували у Чорнобильській зоні. Там я відчув справжню Україну. Саме тоді виникло питання, навіщо у своїй творчості віддзеркалювати режим, який породив цю трагедію.

Відтоді наш театр набув антирадянського спрямування. Нову п'єсу «Мій бідний фюрер» я присвятив останнім дням життя Адольфа Гітлера. Під час вистави Гітлер кілька разів змінював своє обличчя і ставав схожим то на Леніна, то на Горбачова. Роль Гітлера зіграв чудовий актор київського театру ляльок Анатолій Літуновський. Нажаль, його вже немає серед нас. З цією виставою виступали далеко за межами України. Пам'ятаю, після одного такого виступу в санаторії «Советская Россия» до мене підійшов представник органів КДБ і сказав, що я більше не буду працювати директором театру. Проте часи змінювалися. Гітлера вже грав наш молодий тоді актор Мишко Романов. Грав гостро і сміливо. А ризикувати було чим. Коли ми повернулися до Києва, у Москві саме відбувався путч. А через декілька днів, 24 серпня 1991 року, Верховна Рада проголосила Незалежність України. Розпочалася нова ера в житті нашого народу та в бутті мого театру, який вже носив назву «Дзеркало».

– Проте українським націоналістом Ви стали пізніше?

– Ейфорія після проголошення незалежності швидко змінилася розчаруванням. Я бачив, як нова влада байдуже ставиться до мистецтва, і театру зокрема. Тоді виникло рішення назавжди залишити Україну. Майже 15 років я прожив у Польщі, але саме там усвідомив себе українцем. В Кракові ми познайомилися з вояками УПА, ходили місцями, де жив і творив ОУН(б) Степан Бандера, спілкувалися зі славним Українцем – професором Ягелонського університету Володимиром Мокрим. Маю

нагадати, що кафедру україністики в цьому виші створив український класик Богдан Лепкий. Пам'ятаєте, «Чуєш, брате мій, товаришу мій…»? Це Лепкий. «Журавлі». Тепер в Ягелонському університеті вчиться на українській філології Наталка Петранюк – член Конгресу Українських націоналістів, моя дочка. До речі, моя старша доня Марія Гурська – програмний директор телеканалу «Еспресо», теж є в КУНі.

Велике враження на мене справило те, що поляк за національністю, Папа Іван Павло ІІ добре знав українську мову. Я є українцем і маю творити по-українськи, – вирішив тоді я.

Одним з тих людей, завдяки яким я повернувся в Україну, був видатний український актор Богдан Ступка. Саме від подарував нашому театру слова: «Життя коротке, а мистецтво вічне». З Богданом Сильвестровичем ми познайомилися під час знімання фільму «Вогнем і мечем» Єжи Гофмана, де Ступка геніально зіграв Богдана Хмельницького.

Якось я запитав у метра українського театру, а чи варто мені повертатися в Україну. Ступка сказав: «Повертайся, будемо пхати біду поперед себе разом». Через кілька місяців після повернення розпочалася Помаранчева революція, учасником якої я був. Радів, що знову в Україні. .Вступив до лав КУНу. Кожен день відкривав для себе щось нове. Я вірив, що тепер все складеться добре. Звичайно, реальність розвіяла багато ілюзій. Але я ніколи не жалкував, що повернувся на рідну землю. Раніше я відчував себе громадянином світу, а відтепер усвідомив себе громадянином України.

– З чого почалося Ваше творче життя після повернення в Україну?

– Працював у палаці культури та мистецтв Дніпровського району міста Києва, керував дитячою студією при театрі «Дзеркало» (при тому, що театру реально не існувало). Колись, ще в еміграції, я написав казку «Золотий пряник». У цій казці розповідається про хлопчика, який шукав святого Миколая, аби подарувати йому окрайчик хліба. Вони зустрічаються. Миколай дарує хлопчикові золотий пряник, що насправді є сонцем. Як відомо, після Миколая сонце повертається на весну. Починається оновлення природи, так само прагнули і ми оновлення нашого життя. Від цієї казки і почалася історія оновленого театру «Дзеркало» – театру української традиції. Сьогодні у нашому репертуарі п'ять дитячих вистав, і всіх їх об'єднує любов до України.

Нова епоха в історії нашого театру розпочалася з вистави «Вій» за Миколою Гоголем. Ця вистава проникнута духом несамовитості. Конфлікт між Небом і Пеклом, кохання Хоми Брута до панночки-відьми – головна фабула твору. Але ми пішли далі. Протистояння в цій лавсторі спровоковано Вовкулакою – сотником (читай московським яничаром). Але перемагає Любов. Вистава «Вій» мала довге життя. Фантастична музика і пісні Дмитра

Доброго-Вечора наповнювали виставу казковим очаруванням. По сцені літали ангели, одного з яких грала моя посестра і дружина Ірина Карпова. Ми грали «Вія» і під час Євромайдану. Це було символічно. Саме під час нашої вистави впав пам'ятник Леніну в центрі столиці. Впевнений, такі збіги випадково не трапляються. В цьому дійстві головну роль грала полум яна актриса нашого театру, світлої памяті Олена Мазуренко.

– Ви здійснили дві постановки вистави у «Києві на Подолі…» за п'єсою Миколи Янчука. Чим Вас зацікавив цей твір?

– Художній керівник Київського театру «Колесо» Ірина Кліщевська запропонувала мені поставити добру п'єсу з подільським духом. Я довго шукав драматичний матеріал, який би підійшов до цього задуму. За порадою звернувся до відомого актора Валерія Чигляєва. Він запропонував мені самому написати цю п'єсу. Саме у цей час до рук мені потрапив твір Миколи Янчука. Я його серйозно переробив. В результаті вийшла зовсім інша п'єса.

Нині «У Києві на Подолі, або І дє ві сохніть бєльо» йде і в театрі «Колесо», і в нас. У виставі зображені протиріччя двох родин – української та єврейської. Я хотів показати, що громадяни України можуть бути представниками різних національностей, але всі вони повинні бути патріотами і жити заради своєї країни. Завершується вистава весіллям Богдана та Рахілі (актори Іван Коваленко та Ліана Книгницька-Марковська). Насправді, це весілля нашої України, саме в єдності наша сила. З неповторним гумором роль міліціянта виконав актор Роман Нагірний. Глядачі сміються до сліз, спостерігаючи акробатичні витівки дільничного «під мухою». Ця роль є перевіркою актора на гумор. У виставі її грали і Денис Драчевський, і Олег Романченко, а в цьому сезоні вже репетирує наш новий актор Олексій Білецький. Хай і йому щастить. Посміємося!

– Ви керуєте театром української традиції, чому ж вирішили взяти для постановки п'єсу російського письменника Михайла Зощенка?

– Михайло Зощенко російський письменник, але має українське прізвище, народився на Полтавщині. Я не лише переклав п'єсу «Свадьба» українською мовою, але ще й українізував її зміст. Події відбуваються не в Петербурзі, а в Києві на Куренівці. Вистава нареклася «Заморочене весілля» Задля містифікації я українізував прізвища. Якщо у Зощенка один з головних персонажів – жених Володька, то в нас – Остап Зазімбаний. Батька нареченої я назвав Цицюком, його дружину – Цицючкою, а дочка має ім'я Ганжела Цицюк. Я думаю, що багато моїх земляків пізнавали в цих ідіотичних постатях себе самих. Але для того Дзеркало і є. Ця комедія для гомеричного сміху. Впевнений, що вистави, під час яких люди зможуть досхочу насміятися і на певний час забути про свої проблеми, нам теж потрібні.

– На свою виставу «Лохотрон по-українськи», що створена за п'єсою Івана Карпенка-Карого «Сто тисяч», Ви переважно запрошуєте учнів шкіл. Чому?

– Людина, яка виростає, стає дорослою, повинна для себе зрозуміти шкалу цінностей. Саме талант та інтелект є справжніми цінностями, що відкривають шлях у велике життя. А не мрія про лотерейний квиток, який зробить тебе багатим.

Аби показати, наскільки актуальною ця вистава є сьогодні, час від часу на сцені з'являється пані, яка читає новини. На перший погляд вони можуть здатися абсурдними, але ми тут нічого не вигадуємо, а беремо повідомлення з телебачення і радіо. Цим прагнули показати, яким абсурдним частогусто є те, що відбувається навколо нас. Ще одна проблема, яку ми хотіли підняти, це те, що люди дедалі більше спілкуються по мобільних телефонамх, підмінюючи цим живе людське спілкування. До речі, вистава «Лохотрон по-українськи» – віддзеркалення того, як держава грає в наперстки з власним народом. Класичний образ Калитки поноваторски створив актор і головний режисер театру Дмитро Сторчоус. А костюми, які одночасно є і декораціями, – художник Валентина Кузьмичова.

– Одним із перших в сучасній українській драматургії Ви звернулися до образу Степана Бандери. За останні три роки у нашому суспільстві відбулася значна переоцінка цінностей, але щоб звернутися до цієї теми 2009 року, напевно, потрібно було мати неабияку сміливість?

– Виставу «Чорна рілля. Життя і смерть Степана Бандери» ми поставили 2009 року до сторіччя від дня народження українського політичного діяча, одного з чільних ідеологів і теоретиків українського націоналістичного руху XX століття. На той час я вже був головою Дніпровської районної організації Конгресу Українських Націоналістів у Києві. Ми намагалися створити міст від повного несприйняття Бандери до дороги, яка веде українців до національної свідомості. У першу чергу прагнули показати Бандеру як живу людину. З цією виставою ми об'їздили всю Західну Україну. Це заслуга Конгресу і особисто нашого Провідника Степана Брацюня. На Львівщині нами опікувався друг Ігор Данилиха. Ми до сьогодні вдячні йому за цей бандерівський рейд. У Львові нам сказали: «У нас стоїть бронзовий пам'ятник Степану Бандері, а Ви нам привезли Бандеру живого». Напевне, це найвища оцінка нашої роботи. Контроверсійну роль кіллера Сташинського, з шекспірівським духом зіграв Дмитро Сторчоус.

Виставу шість разів показував телеканал «Культура». А під час президенства Януковича до нас на вистави кілька разів приходили «доброзичливці», які наполегливо радили зняти цю постановку з репертуару. Ми не злякалися їхніх погроз. Та все ж два роки тому «Чорна рілля» зникла з наших афіш через трагічну смерть Олени Мазуренко, яка виконувала одну з головних ролей. Олена залишилася в моєму серці назавжди. Це була сильна українка зі справжньої козацької родини. Її батько зараз на війні. А я планую відновити виставу. В пам'ять славної козачки Олени Мазуренко. Швидше за все, це буде вже наступного театрального сезону.

Закінчення на 16-й стор.

ПОДВИЖНИКИ

ІННОВАЦІЙНА УКРАЇНА: В ЗРАДЛИВИХ СНАХ ЧИ НАЯВУ?

«Ставати майбутніми Біллами Гейтсами навчають в стартап-школі SikorskyChallenge в Київській політехніці», – Михайло Згуровський

Михайло ЗГУРОВСЬКИЙ, ректор КПІ

Компанія «Укренерго» шукає таланти! Кращим студентам енергетичних спеціальностей в університеті КПІ ім. Ігоря Сікорського запровадять стипендії – найкращих визначатимуть на конкурсах. З метою створення «інкубатору ідей» «Укренерго» відбиратиме найкращі із проектів, розроблених студентами КПІ. Меморандум про співпрацю в день енергетика (22 грудня) підписали керівник «Укренерго» Всеволод Ковальчук та ректор КПІ Михайло Згуровський.

«Можна багато говорити про внесок КПІ в розвиток енергетичної галузі. Сучасні її досягнення великою мірою пов'язані з роботою наших вчених, наших випускників. Тільки для «Укренерго» ми підготували понад 1000 фахівців, 500 інженерів підприємства пройшли в нас перепідготовку. Протягом останніх років ми виконали 15 великих комплексних науково-дослідних робіт для «Укренерго», – наголосив Михайло Згуровський, акцентуючи увагу, що підписаний Меморандум започаткує новий етап співпраці вчених та виробничників.

Подія ця знакова тому, що на тлі деіндустріалізації економіки та скудного бюджетного фінансування наукових закладів, коли різко впав запит на підготовку інженерів, Київській політехніці вдається не лише долати виклики, а й здійснювати впевнений поступ, зорієнтований на інноваційний розвиток України. Вже 5 років поспіль КПІ проводить фестивалі інноваційних проектів «SikorskyChallenge», які базуються на винаходах молодих вчених – в розроблені стартапи активно вкладають капітали інвестори (українські та іноземні) і запускають у виробництво продукти та послуги кращої якості у порівнянні з існуючими. Серед виведених на український і зовнішні ринки – перший університетський наносупутник, безпілотні літальні апарати, заводи з очищення води, засоби кібербезпеки, різноманітні біомедичні системи і навіть прилад, що програмує сни людини. Останній стартап користується на американському ринку великим попитом – він дарує людям здорові і щасливі сни.

Щоб забутися в солодких снах, прилад знадобився б і тим українцям, які познайомляться з виконаними в 2008, 2015 і 2016 роках під керівництвом Михайла Згуровського дослідженнями: (http://wdc.org.ua/-sites/default/files/FORESIGHT2016-POSTER-UA.pdf) **«Форсайт економіки України: середньостроковий (до 2020 року) і довгостроковий (до 2030 року) часові горизонти»** *(форсайт означає наукове передбачення)*. До виконання цих досліджень, крім КПІ, залучені такі структури, як (http://wdc.org.ua/) Світовий центр даних з геоінформатики і сталого розвитку, Комітет системного аналізу при Президії Національної Академії Наук України та інші структури, які розвивають системну аналітику та системну методологію передбачення.

Вчені свідчать: без термінових структурних змін і радикальних реформ **економіка України з ймовірністю 50–60 відсотків зазнає подальшої деградації і можливо краху навіть за умови отримання обіцяних кредитів від міжнародних фінансових організацій на суму $40 млрд протягом найближчих чотирьох років**. Але, «перебуваючи на межі цієї зони неповернення, Україна ще має шанси переорієнтуватися на інноваційний розвиток», – впевнені вчені. Проте інноваційний розвиток практично неможливий, якщо не будуть подолані перепони, головна з яких – тіньовий сектор економіки – в 2015–2016 роках він зріс з традиційних 50-ти до 52 відсотків– через вкрай невдалу податкову реформу 2011–2012 рр. Другий вагомий чинник занепаду – зростання корупції – тут висновки наших вчених корелюють з висновками західних експертів: масштаб корупції досяг 13–14 відсотків ВВП (в 2013 – 13,2%), або приблизно $30 млрд на рік. Лише протягом 2014–2016 років за межі України виведено як мінімум $30 млрд! Архаїчна пенсійна система України, що діє лише за принципом «солідарності поколінь», змушує щороку покривати дефіцит пенсійного фонду з бюджету країни. Лише в 2016 році на це пішло біля 8 відсотків ВВП. Величезною проблемою залишається енергоємність ВВП: Україна задовольняє свої потреби в енергоресурсах за рахунок власного видобутку лише на 45 відсотків, але при цьому енергоємність ВВП в 3-5 разів вища, ніж в економічно розвинених країнах. Тому проблема енергозбереження ще довго залишатиметься вирішальною.

Що роблять наукові заклади для того, щоб переорієнтувати Україну на інноваційний розвиток? З таким запитанням ми звернулися до ректора Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» імені Сікорського, академіка НАНУ **Михайла Згуровського** (протягом 1994–1999 років він був міністром освіти України).

– Михайле Захаровичу, яке Ваше бачення недалекого майбутнього української енергетики, які інноваційні складові потрібні для її розвитку?

– Це надзвичайно важливо. Без перебільшення, Україна повинна здійснити революцію в галузі енергозбереження, адже в перерахунку на долар виробленого ВВП споживає енергії в 3–5 разів більше порівняно з розвинутими країнами. У цій сфері потрібно зробити прорив, і ми постійно працюємо над цим. Щороку в КПІ зростає кількість розроблених стартапів, спрямованих на розробку нових джерел енергії, на її заощадливе споживання, на створення електротранспорту і багатьох інших складових сучасної енергетики.

– А як втілюються ці стартапи в життя?

– Вже понад 150 таких проектів, які народилися в нашій інноваційній екосистемі, виведено на ринки. Вони втілюються спільно з сучасним високотехнологічним бізнесом, тому що затребувані ним. Для цього ми проводимо фестивалі стартап-проектів, в яких беруть участь інвестори – вони відбирають найперспективніші проекти, підписують контракти з розробниками про створення маленьких компаній та інвестують кошти в них, а потім ці компанії виводять на ринок нові розробки. Вже ціла низка стартапів вийшла не лише на український, але й на американський та європейський ринки. На іноземних ринках є більший попит на впровадження чогось нового, революційного. В Україні ж поки що інвестиційний клімат не дуже сприятливий, але це питання ближчого часу, адже країна змінюється.

– Хто розробляє бізнес-ідеї, в реалізацію яких вкладають кошти інвестори?

– Сама інноваційна екосистема включає декілька важливих складових – перш за все вона формується навколо інженерних шкіл університету і тисяч, десятків тисяч добре освічених, особливо в інженерній і математичній компонентах, студентів. За роки незалежності нам вдалося зберегти 82 конкурентно-спроможні інженерні школи – вони визнані у світі, вони продукують нові винаходи, нові ідеї, які затребувані економікою і суспільством. Ці школи охоплюють весь спектр української промисловості– це машинобудування, енергетика, нові матеріали, інформаційні технології, електроніка, електрозварювання, і багато інших. Тому ці школи – головне джерело для розвитку інноваційної діяльності.

Але для того, щоб на основі винаходів формувалися стартапи, тобто, проекти, які будуть затребувані бізнесом для промислового втілення, потрібно пройти ще певну дистанцію. Тому наші винахідники – це переважно молоді, амбітні люди, які хочуть відбутися – всі вони проходять через нашу стартап-школу SikorskyChallenge, де досвідчені підприємці з США, Ізраїлю, Європи та України вчать їх ставати майбутніми Біллами Гейтсами.

Там навчають, як винахід вчених повинен бути запропонований бізнесу, як на основі цього винаходу для людей будуть створені нові товари, продукти і послуги з новою якістю. Навчити винахідника цій бізнесовій компоненті – не тривіальна річ, ми рік виділяємо на це навчання. На виході, як правило, 100–150 стартапів щороку. Стартап – це бізнес-проект, який ґрунтується на певному винаході, але він вже сформований з урахуванням бізнес-вимог. Тобто, там вже є бізнес-план, є дослідження ринку, визначено, хто буде споживати цю продукцію. Там відпрацьовані відповідні часові графіки інвестування і виведення на ринок цієї продукції, враховано рекламу та захист інтелектуальної власності – як все це зробити, навчає стартап-школа при КПІ.

В чому зацікавлений сучасний бізнес, який розвивається в цивілізованих ринкових умовах? У цивілізованих – це коли бізнес працює без адмінресурсу, а заснований лише на ринкових правилах і законах, він зацікавлений, перш за все, в постійному підживленні потоком таких винаходів, або стартапів і якісним персоналом. Все це бізнес знаходить у нас, ми влаштовуємо щороку в жовтні великий міжнародний фестиваль інноваційних стартапів під назвою SikorskyChallenge.

На фестиваль запрошуються інвестори з різних країн світу. Ми готуємо свої стартапи за спеціальною формою, яка зводиться до тієї мови, яку розуміє бізнес, тому що бізнесу не потрібно розповідати особливості якоїсь формули чи сутність якогось винаходу. Йому потрібно пояснити, чому, застосовуючи новий винахід, він стане багатшим. І наскільки він стане багатшим, якщо разом з вченими вони виведуть новий винахід на ринок.

Ми вже провели 5 таких фестивалів, позитивна динаміка дуже велика. Якщо починали 5 років тому з 5–6 стартапів, які виводилися на ринки зі скромними сумами інвестицій – декілька десятків тисяч доларів, то в 2015 році вже 23 стартапи були відібрані інвесторами, а в 2016 – 34. В грошовому вимірі, наприклад, в 2015 році в 23 стартапи було інвестовано $26 млн – це в 1,3 рази більша сума порівняно з фінансуванням (з державного бюджету) науки всіх університетів України. Але ж ми не маємо відношення до державного бюджету, ми працюємо з приватним бізнесом, який зацікавлений далі розвиватися на основі нових винаходів вчених.

Той факт, що в 2016 році інвестори відібрали і вивели на ринок вже 34 стартапи, свідчить про зростання інтересу до нас – динаміка дуже висока, це каже про вірність моделі. Зараз понад 110 компаній увійшли в нашу інноваційну екосистему, зокрема, 20 – з США, 25 – з Європи, решта – з України. Біля 30 інвесторів вже постійно працюють з нами – вони чекають нашого нового продукту –нових стартапів, які тут народжуються.

– Переважають українські інвестори?

– Інвестори переважно українські, тому що Україна ще ненасичена високотехнологічними проектами. Будь-яка галузь промисловості, будь-яка ланка суспільства перебуває на низькому технологічному рівні, тому затребуваність дуже велика. Сучасний бізнес, який далекий від використання адмінресурсу, працює за сучасними ринковими правилами, він може вирости тільки за рахунок створення чогось нового – продукту нової якості, який буде затребуваний суспільством. І тому переважно поки що українські інвестори – наші головні партнери. Хоча близько 15-20 відсотків – це іноземні інвестори. Наші партнери з США вже створили в Каліфорнії компанію-супутник до нашої екосистеми для виведення стартапів КПІ на американські ринки. Вони назвали її Стартап-Академія.

– Які проекти стали найбільш успішними?

– Ми працюємо не лише в ІТ-галузі, як це можна побачити в інших інноваційних чи індустріальних інкубаторах, адже ІТ потребує найменших капіталовкладень. А от машинобудування, енергетика, створення нових речовин і матеріалів, авіаційні і космічні технології та інші подібні класичні інженерні і промислові напрями – вони потребують більших інвестицій, більших капіталовкладень і значно більших зусиль. Це не просто кімната з комп'ютерами, підключеними до Інтернету, і з хорошими математиками і програмістами. Це все-таки потужне обладнання. Ми працюємо по всьому спектру української промисловості та інженерії і створюємо різні стартапи.

Я вже казав про **завод з очищення шахтної води, який спільно з американською компанією GeneralElectricми побудували в місті Алчевську**. Чисто американська технологія «зворотного осмосу» не спрацювала для надзвичайно агресивної шахтної води м. Алчевська. Тому з боку КПІ було додатково зроблено понад 15 винаходів для того, щоб спільно з GeneralElectric створити добре працюючі технології, адже ніколи американська компанія не вирішувала завдання очищення агресивної шахтної води, а разом ми це вирішили.

Ми багато робимо для космосу і авіації – наш **проект «Безпілотний літальний апарат»** був виведений як стартап на фестиваль SikorskyChallengeв 2013 році, він отримав інвестицію від фонду академіка Михалевича, а вже через рік безпілотний літальний апарат був серійно запущений у виробництво на київському підприємстві «Меридіан» імені Корольова для Збройних сил України і для аграрного комплексу.

Ще один реалізований стартап – це наш **наносупутник«PolyITAN-1»**. Зараз ми створюємо цілу серію наносупутників – будемо виробляти їх як стартапи, тобто, як інноваційні проекти. Їх створюють наші молоді вчені, навіть студенти. Вже 2,5 роки як наш наносупутник виведено в космос і зараз він з орбіти передає дані в наш центр управління польотом. Ми вже створили наступний стартап – «PolyITAN-2» – цей супутник відправили в США, де в березні очікується його виведення на орбіту.

На цей проект покладається два завдання: перше – це участь в міжнародній програмі з дослідження змін клімату; друге – це виконання для України завдань дистанційного зондування Землі. Ми не бачимо з космосу, що у нас відбувається на землі, тому ми «сліпі» і не дуже ефективні в питаннях національної безпеки, рослинництва, розвідки природних копалин та інше.

– А які розробки знайшли попит на іноземних ринках?

– У США виведені декілька наших стартапів, зокрема, нашої колишньої студентки Лізи Воронкової – стартап у вигляді **браслету для людей з вадами здоров`я і для людей похилого віку**. Якщо важливо контролювати стан здоров`я людини, в якої

є певні ризики – чи то ризики серцево-судинного характеру, чи інші, то можна це робити на відстані, якщо людина носить цей браслет. Окрім того, браслет потребують люди похилого віку, які часто погано орієнтуються в просторі, а тому родина хотіла б допомагати їй і знати де вони. Так само браслет потрібен і для дітей. Народжений у нас стартап зараз широко розповсюджується на ринках Америки.

Крім того, такий фантастичний на перший погляд стартап як **програмування снів людини**, народжений у нас, зараз дуже швидко поширюється в США. І це лише деякі приклади.

– Як держава фінансує наукові заклади і, зокрема, КПІ? Що приносить інституту запуск численних стартапів, чи допомагає виживати на тлі скудного бюджетного фінансування?

– Безумовно. Від держави ми очікуємо лише фінансування наших фундаментальних розробок, оскільки без фундаментальної науки не можуть з`являтися хороші прикладні результати. Це дуже скромне фінансування – біля 20 млн грн на рік, які ми отримуємо на основі участі у відповідних конкурсах Міністерства освіти і науки.

– Але ж потрібні також кошти на зарплату викладачам, на оплату комунальних послуги і т.д.?

– Це ми говорили про наукову компоненту, а є загальний бюджет – бюджет на навчальний процес, він включає зарплату і стипендію, і часткову оплату комунальних послуг. Повністю держава не може сплатити, більшу частину комунальних послуг – на дві третини – ми оплачуємо за рахунок наших міжнародних угод, а також угод з промисловістю. Тобто, ми намагаємося заробляти, щоб виживати і розвиватися.

Що ж стосується інноваційної складової, то ці кошти йдуть на розвиток стартапів і відповідних наукових груп винахідників. Але ж це також нам допомагає: якщо певна група винахідників отримує інвестування, вона, не покидає університет після виведення на ринок того чи іншого продукту чи послуги, й **отримує від впровадження цього продукту роялті** – як частину прибутку від впровадження винаходу. Саме так ми вибудовуємо стосунки з бізнесом – це дуже цивілізована форма відносин. Вчені не зацікавлені покидати наукову школу, тому що вони стануть через деякий час не конкурентоспроможними. Тільки в науковій школі вони можуть підтримувати наукові кондиції і бути цікавими для бізнесу. Але ж їм потрібна гідна винагорода за їх творчу діяльність – це і є якраз ця винагорода, що формується як роялті від спільного виведення на ринки тих чи інших продуктів чи послуг. Це також підтримка кращих наукових шкіл.

Тобто, якщо казати про фінансування інституту, то воно багатоканальне і складається з багатьох маленьких струмочків.

– А чи всі науковці КПІ мають гідну оплату праці?

– Якщо вчений бере участь в міжнародних грантах, якщо він створює певні наукові продукти, які цікаві для бізнесу, він може бути досить забезпеченим, не покидаючи своєї основної роботи – і ми це вже спостерігаємо.

Якщо вчений виконує тільки викладацьку роботу, то, звичайно, в нього лише стандартна зарплата в декілька тисяч гривень в залежності від рівня викладача. Скажімо, асистент, старший викладач, доцент, професор – зарплата коливається в межах від 4,5 до 8 тис. грн.

– Мабуть, в КПІ більшість професорів – креативні люди?

– У політехнічному – так, це наша традиція. Головне наше покликання – не лише навчати чомусь, що вже відоме, а навчати створювати нове. Тому і студенти політехніки, і викладачі та науковці починають свої перші години і дні в КПІ з того, що їх навчають створювати щось нове. Тому більшість з них намагається це робити, але по різному складається доля людей. Є просто викладачі, які також дуже потрібні, це викладачі загальноосвітніх дисциплін, адже нам потрібно дати фундаментальну компоненту з математики, фізики, хімії та інших предметів. Переважно ці люди обмежуються суто викладацькою справою.

– Під Вашим керівництвом за участю декількох наукових центрів в 2015 році розроблено документ під назвою «Форсайт економіки України». Чи був переданий вищому керівництву держави цей документ, і яким чином влада відреагувала на досить песимістичні висновки про те, що знесилена економіка без належних реформ вже не здатна забезпечувати майбутнє України?

– Результати цих досліджень надіслані управлінцям усіх рівнів, від Президента України, голови уряду до керівників областей. В листопаді 2016 року відбулася масштабна громадська презентація Форсайту, де були присутні представники адміністрації Президента України, народні депутати, урядовці, представники бізнесу, громадянського суспільства, вчені. Маємо надію, що запропонована стратегія розвитку України за бажаними сценаріями, п'ятдесят дій влади, спрямовані на втілення цієї стратегії будуть крок за кроком втілюватися у життя. Головним чинником якраз такого розвитку є громадянське суспільство, яке, розуміючи неприпустимість сковування України до небажаних сценаріїв, і має спрямувати дії влади лише за складним, але досяжним шляхом.

Наталка ПРУДКА

ЗАБУТТЮ НЕ ПІДВЛАДНІ

З ВІРОЮ, НАДІЄЮ Й ЛЮБОВ'Ю ВШАНОВАНО ПАМ'ЯТЬ ГЕРОЇВ ТА ЮВІЛЕЙ СУЧАСНИЦІ

День святих Віри, Надії, Любові й Софії членкині Львівської Ліги Українських Жінок відзначили цікавим і гарним заходом, ініціатором якого стала одна з іменинниць – Любов Шумська.

2016 рік був ювілейним для лікаря в минулому, громадської діячки в сьогоденні Любові Мицик-Шумської. Тож із вдячності за її чудову пропозицію і на відзначення її ювілею хочу коротко розповісти про цю членкиню Ліги Українських Жінок.

Народилася вона 5 липня 1941 року в сім'ї Стефанії й Іллі Мициків. Народилася в Красноярському краю, в с.Мокруша Казаченського району, куди її мати Стефанія Будз-Мицик 22 травня 1941 року була вивезена совєтськими «визволителями» із рідного села Верхнього Синьовидного, що на Сколівщині, будучи на сьомому місяці вагітності. Батько Ілля Мицик у той час перебував у підпіллі ОУН.

Родини дідусів і бабусь Мициків і Будзів були глибоко свідомими й активними українськими патріотами, котрі діяво протистояли польському поневоленню і рішуче постали проти совєтської окупації. У результаті більшість членів цих родин були репресовані або й розстріляні «визволителями».

Після важких поневірянь у Сибіру мамі Стефанії з шестилітньою Любою вдалося в 1947 році втекти із заслання і приїхати до Львова, де з'єдналися з батьком Іллею Мициком та іншими родичами, яким вдалося уціліти.

У 1949 році Люба Мицик поступила до львівської СШ № 62, а в 1958 році – до медичного училища № 2, де здобула фах зубного лікаря. У 1961 році вийшла заміж за Василя Шумського і стала Любов'ю Шумською.

Починаючи з 1961 року, Любов Шумська понад 40 років працювала в державних медичних закладах Трускавця і Львова, переважно зубним лікарем, у школах м. Львова.

У її професійній праці яскраво виявились лагідність, делікатність, любов до дітей. За багаторічну свою працю отримувала не лише подяки від батьків полікованих дітей, а й численні тогочасні державні грамоти і нагороди.

Та час летить, прийшла пора «заслуженого відпочинку». Проте відпочинок у Люби Шумської вельми активний і присвячений широкому колу людей.

Ще в час її праці як лікаря проявився її мистецький талант майстра слова. Постійно брала участь у художній самодіяльності як ведуча концертів і як декламатор, неодноразово була дипломантом різних пісенно-літературних конкурсів. Після здобуття Україною Незалежності стала активною членкинею профспілкового пісенного колективу «Берегиня» 4-ої стоматологічної поліклініки м. Львова, який натхненно пропагував українське мистецтво на ниві національного відродження.

Вийшовши на пенсію, Любов Шумська не покидає громадської діяльності, стає членкинею міжнародної релігійної спільноти «Матері в молитві», Ліги Українських Жінок та Спілки політв'язнів і репресованих.

У її громадській роботі виразно превалює її акторський талант. Безмежно закохана в поезію, вона з великою любов'ю й самопосвятою несе людям поетичне слово, доносить його до найглибших скриток людських сердець. І під її благодатним впливом людські серця потрохи відходять від сучасних негараздів і клопотів і наповнюються цілющим оптимізмом. Воістину – поетична терапія від лікаря Любові Шумської!

Ювілейного для пані Люби року вона зініціювала відзначити знаменний день Віри, Надії, Любові й Софії, відвідавши трепетно пам'ятне місце – Музей-криївку в с. Басівка біля Львова. Адже далеко не всім було відомо, що на цьому місці 16 серпня 1955 року відбувся бій між упівцями, членами підпільної друкарні, та загоном НКВД. Керівник цієї групи Михайло Гнатів («Скорий») загинув у цьому бою, а поранених Степана Янкевича («Крука») і Володимиру Кулик («Андрійку») облавники захопили. Все ж Володимирі вдалося до того спалити всі документи.

Сучасна криївка відбудована й облаштована за описом саме Володимири Кулик, якій пощастило вижити після всіх катувань та ув'язнення.

Навколо криївки проглядаються зарослі лінії оборони, бо ще в часи Першої світової та польсько-української воєн у тих околицях точилися бої. А повстанці в час національно-визвольних змагань створили тут підпільну друкарню.

Сама криївка складається з двох основних приміщень, між якими прокладено тунель завдовжки 30 м. Одна кімната була розрахована для проводу повстанців, в іншій вели документацію жінки-друкарки. Сьогодні тут зберігаються каганці, піч, друкарські машинки, зброя та побутові речі повстанців; також відтворені дворівневі ліжка-нари. А в тунелі розміщена міні-каплиця, одним з експонатів якої є «Молитовник українського народу» 1947 року видання.

Драматичною була доля героїчних підпільників, про що докладно й цікаво розповідав членкиням Ліги Українських Жінок харизматичний опікун Музею-криївки Іван Попович. Вся його постать, підтягнута, у формі УПА, із рушницею та з вогником в очах, мовби відтворювала той героїчний час. І дух українських підпільників мовби сходив із їхніх світлин, які шанобливо зберігаються в цьому підземному музеї посеред лісу.

Такою була криївка до пожежі...

Тож закономірно, що присутні натхненно співали повстанські пісні, а Любов Шумська поетичним словом прославляла славу нескорених повстанців славної УПА. І спускались на членкинь Ліги Українських Жінок віра, надія й любов, які подарувала їм святкового дня Любов Шумська.

На закінчення гарної зустрічі, у затишку багатовікових дерев, відбулося скромне, але святочне, частування та вітання іменинниць – Любові Шумської та голови Львівської обласної організації ВЛУЖ Надії Кохалевич.

Лідія КУПЧИК,
голова Львівського міського осередку
Всеукраїнської Ліги Українських Жінок

P.S. Наш постфактум – про сумне. Музей-криївка в с. Басівка, про яку писала Лідія Купчик, першого січня згоріла. Лише ворог з виразними ознаками звиродніння міг вчинити злочин проти людської пам'яті, а значить, проти людяності. У листі до редакції пані Лідія Купчик пише:

«Боляче: Це був чудовий, інформаційно й ідейно багатий, унікальний підземний музей!

Повідомлено, що криївка згоріла повністю. Врятувати нічого не вдалося. По нашій землі ще топчуться такі виродки, що досі так люто ненавидять Степана Бандеру? Не можуть витримати, що Україна щораз урочистіше відзначає його день народження!? І помстились 1 січня...»

 ВАКХАНАЛІЯ «РУСКОГО МІРА»

АРЕШТОВАНИЙ ЗА ДОНОСОМ, РЕПРЕСОВАНИЙ ЗА ПРАВДУ

Юрій Дмитрієв: «Правда – найдієвіший спосіб проти брехні та беззаконня»

Леся БОНДАРУК,
кандидат історичних наук,
Український інститут національної пам'яті

Новина про арешт у Карелії (Росія) відомого дослідника радянських репресій 60-річного Юрія Дмитрієва шокувала не тільки росіян, які були добре знайомі з ним, а й українців. Не викликає жодного сумніву, що російська влада знайшла спосіб позбутися росіянина, якому було соромно за дії Кремля.

«Сам поки що за кордон не збираюся. Сама розумієш, є у мене і важливі справи, і серйозна робота – робити так, щоб це суспільство трохи більше думало і мало совість. Правда – найдієвіший спосіб проти брехні та беззаконня. Безсовісність Кремля сягає свого апогею. Безсовісно і безцеремонно вони проводять попередню імперську політику, намагаються з «гебешною удалью» викручувати руки новим незалежним державам. Мені соромно… А всередині Росії вирощується новий культ – путінсько-поліцейський. Гебісти та інші силовики обналили вище можливого. Знову починається гонка озброєння, починаються шпигунські процеси… У країні нагнітається істерія «екстремізму», під цю дудку відбуваються найпідліші речі…», – писав в одному з листів мені ще у 2006 році Юрій Дмитрієв.

Його заарештували на два місяці 13 грудня 2016 року і звинуватили у задумі виготовлення дитячої порнографії. Історику загрожує термін – 15 років ув'язнення. Сам Дмитрієв у залі суду назвав обвинувачення «сюрреалізмом» і «заказухою».

Юрій Дмитрієв виростив двох дітей, дочекався онуків, а кілька років тому взяв під опіку трирічну сирітку, яка мала дуже слабке здоров'я. Тож Юрій Дмитрієв, за порадою органів опіки, почав вести медичний щоденник про стан здоров'я дівчинки та її розвиток. Дмитрієв і сам виріс у прийомній сім'ї військового, тож своїм вчинком хотів продовжити традицію і «віддати дань людській доброті». Сьогодні дівчинці 11 років. Тривалий час до пана Юрія не було жодних зауважень, під час останніх відвідин у вересні 2016 року соцслужби також не мали претензій. За словами адвоката, напередодні арешту Дмитрієва на нього в прокуратуру надійшов донос, начебто у комп'ютері зберігаються 49 знімків в окремій папці. Одне типове сімейне фото, де діти (прийомна донька і внучка історика) голяка біжать купатися у ванну – було викрадено й розміщено в Інтернеті. А далі закрутився маховик репресій. Сам Дмитрієв ці фото ніколи нікому не показував і ніде не розміщував. Родичі припускають, що ця інформація появилася після нещодавнього (за 3 дні до арешту!) проникнення чужих у квартиру під час відсутності мешканців. Допит прийомної доньки вже відбувся, вона нічого поганого не засвідчила про свого опікуна. Дружина Дмитрієва проходить реабілітацію в лікарні після нещодавньої операції, тож дівчинку поселили у реабілітаційному центрі, де вона очікує, що Юрій Дмитрієв її скоро забере. Старша донька Дмитрієва добивається дозволу забрати дівчинку назад у сім'ю.

Протягом останніх 30 років Юрій Дмитрієв досліджував радянські репресії, був головою карельського товариства «Меморіал». Його колеги пов'язують арешт із обіцянкою історика створити карельський «список катів» як продовження проекту Міжнародного товариства «Меморіал» з оприлюдненням бази імен та біографій працівників НКВД 1930-их років. Вони розповідають про те, що Дмитрієва останнім часом часто допікали дзвінками родичі енкаведистів.

Громадськість заступається за Дмитрієва – на сайті change.org петиція на його підтримку зібрала вже понад чотири тисячі підписів. Карельська спілка журналістів звернулася до голови Слідчого комітету Карелії з вимогою звільнити історика.

ДОСЛІДНИК МІСЦЬ МАСОВИХ РОЗСТРІЛІВ В СРСР

В Україні Юрій Дмитрієв найбільш відомий як людина, яка разом із відомим правозахисником Веніаміном Іоффе знайшла в урочищі Сандармох місце розстрілу соловецьких в'язнів.

Ми познайомилися у 2003 році у Петрозаводську на зустрічі з Товариством українців «Калина», яке багато років очолює Лариса Скрипнікова. Наступного дня усі разом брали участь у поминальних заходах в урочищі Сандармох, де було розстріляно соловецьких в'язнів, а серед них і цвіт української інтелігенції, арештованої у 30-х роках. Тоді ж я купила книжку Юрія Дмитрієва «Беломорсько-Балтийский водный мир (от замыслов до воплощения)». Неподалік пам'ятника з написом «Люди, не убивайте друг друга» ми сиділи на пишному карельському мохові, просякнутому на кілька метрів кров'ю невинно убитих 1111 політичних в'язнів, і писали інтерв'ю.

– Пане Дмитрієв, як Вам вдалося знайти місце розстрілу?

– У березні 1997 року в архіві ФСБ я зустрівся з групою петербурзького «Меморіалу» на чолі з Веніаміном Іоффе та Ириною Резніковою. Вони шукали сліди загубленого соловецького етапу. Оскільки я також працював із розстрільними списками, то ми у пошуках зупинилися на місці біля Ведмежої гори. Домовилися організувати пошукову експедицію. Першого липня 1997 року відбулася знову наша зустріч, і за допомогою солдатів місцевого гарнізону почали розкопки. Ми мали деякі суперечності, шукали у різних місцях, але нарешті мені вдалося знайти саме ті ями осілого грунту землі, які стали колись могилою для багатьох в'язнів. Розкопки наші сподівання підтвердили. Провели експертизу процесу давності захоронення.

– Чи буде у Сандармоху колись меморіал?

– Те, що ми тут бачимо: маленька церква, хрести, пам'ятник, дорога, – усе було зроблено у перші роки після віднайдення цього місця. Нині повільно розробляється проект меморіалу, але якщо цю справу постійно не підштовхувати, то ніхто нічого не зробить.

– З кожним роком сюди більше чи менше людей приїжджає?

– Більше. Проте менше приїжджає людей похилого віку, а переважає молодь. За короткий період часу відійдуть останні діти розстріляних у Сандармоху, тому важливо, щоб це місце знали їхні нащадки.

– Ви займаєтеся дослідженням історії червоного тоталітаризму. Чому Вас зацікавила саме ця тема?

– Я люблю таємниці і прагну знаходити їх правдиву розв'язку в майже недоступних місцях, зокрема, в архівах. Коли я вперше зіткнувся з цією справою і побачив незацікавленість, нерозуміння і безсилля влади, то були пропозиції залишити все це напризволяще. Я відповів: «Це ж люди, яких треба, як належить, поховати». «А хто цим буде займатися?», – запитали мене. Тоді я й взяв на себе ініціативу. Щоб довести, що у Сандармоху лежать жертви радянського терору, довелося півтора роки боротися із прокуратурою.

– У Вас вийшла книжка про Біломорсько-Балтійський канал. Яка основна ціль ваших видань?

– У своїх книжках я переважно оприлюднюю маловідомі і малодоступні документи. Зокрема, в останній цій книжці про ББК є і новела про першого головного інженера каналу українця професора Анатолія Оксамитного.

– Над чим Ви зараз працюєте?

– Розробляю проект віднайдення на Соловецьких островах конкретних місць поховань ув'язнених, розстріляних і померлих там у роки радянської влади. Цього року я вже двічі був на Соловках, де отримав усі потрібні документальні дозволи на проведення робіт і визначив 4-5 місць, де можуть бути могили. А тепер збираюся поїхати взяти пробу грунтів. Якщо все буде йти за планом, то наступного року розпочнемо роботу. Мені вже не цікаво просто знайти місця поховань, цікаво дослідити, хто саме там покоїться. Тому, якщо наступного року відбудеться експедиція, то ми матимемо потрібне технічне обладнання для таких складних експертиз.

У книжці «Беломорско-Балтийский водный путь (от замыслов до воплощения)» Юрій Дмитрієв наводить вражаючі свідчення про те, як на будову Біломорканалу влітку 1930 року продавали в'язнів Соловецького концтабору:

«Уявіть собі, там (в управлінні Соловецького табору) так і кажуть: «продаємо», «при оптовій купівлі знижка», «першосортний товар», за такого-то в Архангельську 800 рублів у місяць дають, а ви 600 пропонуєте! Товар-то який. Курс у вищому навчальному закладі читав, солідні друковані праці має, директором величезного заводу був, у довоєнний час одним із кращих інженерів вважався, і десятилітник за статтею 58 пар. 7 (тобто висланий на каторгу на 10 років за «шкідництво») значить, працювати буде, як треба, а ви 200 рублів жалієте. Я все-таки доторгувався, вони уступили, тому що ми 15 інженерів оптом взяли. Чудовий народ підібрав», – згадує В.Чернавін розповідь купця-комуніста Л.Богданова. На запитання про умови купівлі, Богданов відповів: «Куплені перебувають у повному нашому розпорядженні, ми можемо призначати їх на будь-яку роботу і відповідальну посаду. За кваліфікацію, добросовісність і благонадійність ГПУ ручається і відповідає. Спостереження за ними веде місцеве ГПУ. У випадку втечі ми не відповідаємо. Проте ГПУ впевнене, що вони не втечуть, тому що у них жінки і діти живуть у інших містах і майже як заручники. Ми виплачуємо ГПУ за них щомісячно 90 відсотків встановленої за договором нагороди, а 10 відсотків видаємо кожному ув'язненому на руки, згідно з його заробітком. Оскільки ми платимо за них не за «тарифною сіткою», а значно нижче, то щодо роботи вони прирівнюються до спеціалістів, які працюють без обмеження часу, тож можемо змусити їх працювати хоч 24 години на добу. А якщо вони не захочуть працювати, то за першою ж нашою скаргою проданого знімають з роботи і відправляють назад у концтабір, де після цього не поздоровиться. Нам же, навзамін повернененого, висилають іншого, такої ж кваліфікації». «А якщо у них не буде? Це ж крупні спеціалісти». «У ГПУ не буде? Що ви, вони ж будь-якого з волі взяти можуть, та й «готових» у них вистачає. Кращі інженери і професори на лісозаготівлі як лісоруби працюють. У яких умовах – слухати важко. Для них щастя бути проданим, все-таки на свою роботу стануть і грошей хоч трішки отримають», – зазначив Богданов».

17 років поспіль українці їздили вшановувати пам'ять загиблих земляків в урочищі Сандармох і на Соловки. Останні два роки українська делегація туди не їздить. З початком воєнної агресії Росії проти України це стало небезпечно. Але члени Товариства українців Карелії «Калина», яке очолює Лариса Скрипнікова, постійно беруть участь у Днях пам'яті, що відбуваються на початку серпня.

НЕКРЕМЛІВСЬКИЙ ВИБІР

Після 2003 року я не бачилася з Юрієм Дмитрієвим, але час від часу листувалася електронною поштою. Історик писав про своє ставлення до Помаранчевої революції в Україні: *«Про висвітлення виборів в Україні російськими ЗМІ я й говорити не хочу… Кремль зробив ставку на букву Я. Підкреслюю, не Росія, а Кремль. Відчуй, як кажуть, різницю… Картинку дивився без звуку, бо коментарі було слухати просто гидко. Напередодні переголосування віднзначали у нас ювілей хору «Українська пісня», був великий і гарний концерт. Прийшов я на нього з помаранчевою квіткою на лацкані жакета… Деякі «наші», пардон, «хохли» дивилися на мене як на зачумленого: «Ти що, за Ющенка? Ти що, телевізор не дивишся?» Та й зараз, після Перемоги, російські ЗМІ продовжують, сподіваюся, що за інерцією, говорити про події в Україні в темних барвах… воно й зрозуміло, і стратегічні запаси України з-під контролю вийшли, і, найголовніше, бояться, як би наш народ ближче до виборів не зробив інший, не кремлівський вибір».*

Ділився і розповідями про свою діяльність. Наводжу повністю уривок листа, оскільки він дає можливість зрозуміти, якою складною і надзвичайно важливою діяльністю займався Юрій Дмитрієв.

«Тепер трохи про свої «труди». Майже все минуле літо (2005 рік – **Л.Б.**) *провів на 8 шлюзі Біломорсько-Балтійського каналу – облаштовували з друзями табірний цвинтар, який знайшли минулого року (більше 10 га, більше 1000 могил). Що змогли зробити – зробили. Почистили ліс, розмітили та проклали доріжки, побудували три містки через струмки та річки, встановили хрести і пам'ятну плиту, зробили підрахунок могил та інше. І як ти думаєш, за чиї кошти? Правильно думаєш – все літо крутилися на ті гроші, що виручали від продажу моєї книжки на Біломорканалі. А уряд в кінці вересня компенсував – четвертину від затраченого… Ну й біс с ними, зате тепер є куди людям прийти…*

У липні десять днів провели на Соловках. Пробували уточнити місця захоронення під Секірною горою. Ми – це Анатолій Разумов (редактор Санкт-Петербурзького мартиролога) із сином, і я з сином своєї колеги з Тврі. Щоб не тягатися від Кремля (так називається великий соловецький острів – **Л.Б.**) *до місця робіт, домовилися і жили в скиту на Секірній горі. Я напевно був перший, хто сфотографував ВСІ закутки цієї споруди – від маячної башти до льодовика в маячному будиночку. Більших успіхів у пошуку могил не досягнули, те, що я знайшов у позаминулому році, відкрити не змогли (обладнання було не те), але визначили ще одне місце і домовилися, що в цьому році поїдемо туди знову.*

Тепер сиджу і «творю» ще одну книжку про Сегежлаг. Передісторія створення цієї книжки така: у позаминулому році прислали мені колеги оцифровані знімки карток частини картотеки ув'язнених Сегежлага, які були знайдені в архіві Нижньо-Тагільського райкому КПРС. Як вони туди потрапили – хтозна. Але виявилося їх там близько трьох тисяч, і за дивним збігом обставин, майже всі – на ув'язнених жінок. Майже рік я розшифровував і заносив у базу даних. Потім склав список і назвав його «Невільниці Сегежлага». (Сегежа – це місто в Карелії, в'язні будували там перед війною Сегезький лісохімкомбінат). Списочок вийшов сторінок на 200, але видавати його окремою книжкою за кошт бюджету не вийде – через останні російські перетурбації і монетизацію повністю припинено фінансування програми книговидання. Довелося підбирати документи і розповідати ще і про сам комбінат, його будівництво, про випуск першої продукції та інше. З нагоди 60-річчя перемоги довелося ще додати історію комбінату в роки війни (заради тільки під війну можна грошики на книжку віднайти). От сиджу і зараз намагаюся «запхнути» під одну обкладинку все – і про табір розповісти, і про зеків, і про війну з її прибамбахами. За результатами книжки, думаю з'явиться в Сегежі ще один пам'ятник або пам'ятна дошка. Для нинішніх мешканців Сегежі цей період історії – суцільна біла пляма. Ну що ж, будемо розфарбовувати…

В іншому листі Юрій Дмитрієв якось написав: *«Вірте: Росія – це далеко не один обнаглілий Кремль, в Росії також нормальні люди живуть, і вони, нормальні люди, бажають вам щастя».* Сьогодні, коли Росія окупувала українські території та вбиває наших солдатів, важко у це вірити. І все ж, саме постать Юрія Дмитрієва дає зрозуміти, яким насправді нещасним є російський народ, у якого відібрали не лише право вибору, а й можливість навчитися бути вільним. Не знаю, чи вдасться Юрію Дмитрієву вирватися з ув'язнення – вочевидь, тоталітарна неоімперська система, яка його арештувала, довго готувалася до цього. Але можимо спільно захистити добре і чесне ім'я людини, яка зуміла за короткий період життя своєю діяльністю заробити собі на прижиттєвий пам'ятник за відновлення історичної правди.

МОНІТОРИНГ СОВІСТІ

КСУ І «МОВНИЙ ЗАКОН КІВАЛОВА-КОЛЕСНІЧЕНКА»

Крапля камінь точить

Напередодні Щедрого вечора, коли «старий» Новий рік (за традицією, яка була нав'язана українцям малограмотними попами-ретроградами Російської православної церкви) востаннє заявляє про своє «право» новому року, Конституційний суд України після місячної перерви продовжив розгляд справи за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про засади державної мовної політики» в закритій формі. Те, що таке засідання призначили на 13 січня, можна розглядати символічно, як боротьбу нового зі старим.

У зв'язку з переходом Конституційного суду України до закритої частини засідання лунали голоси здивування, а то й обурення. Але підстав для цього немає, позаяк відповідно до параграфу 53 «Прийняття рішення, надання висновку у справі» глави 8 Регламенту КСУ рішення у справі приймається на закритій частині пленарного засідання Конституційного суду України (частина 1). Мало того, частина 10 передбачає таке: «Закрита частина пленарного засідання Конституційного суду України стенографується і протоколюється. Протокол і стенограма закритої частини пленарного засідання Конституційного суду України не розголошуються і зберігаються окремо від матеріалів справи». А в частині 12 регламентовано, що виступи суддів КСУ «не протоколюються, не фіксуються технічними засобами і не можуть бути розголошені суддями Конституційного суду України».

На пікет Конституційного суду 13 січня, організований Всеукраїнським об'єднанням «Свобода», прибуло чимало журналістів із телекамерами – набагато більше, ніж на пікети під час попередніх трьох відкритих засідань, які відбулися в листопаді і грудні 2016 року. Але, як кажуть, з великої хмари – малий дощ. Крім Espreso.TV і відео Радіо Свобода, «слідів» цієї події на інших телеканалах виявити не вдалося.

До речі, телеканал «1+1» вдруге з'явився на події – після пікету Конституційного суду України ще 18 червня 2015 року, коли громадські організації вимагали невідкладно призначити день розгляду цієї справи, – і вдруге нічого не повідомив. Тоді подію висвітлювала Олена Мацоцька, записала інтерв'ю з керівником ГО «Не будь байдужим!» та зі мною, однак ні про пікет, ні про закон під кодовою назвою «Ка-Ка» жодної інформації у випусках ТСН, як і на сайті ТСН, не було. Цього разу Олени Мацоцької не було, але підхід не змінився: очевидно, верховний менеджмент «патріотичного» ТК «1+1» не вважає скасування «мовного закону Ківалова-Колесніченка» питанням, вартим уваги загальнонаціональної авдиторії.

Таке кількісне завзяття з боку електронних ЗМІ можна пояснити очікуванням вердикту Конституційного суду України 13 січня. Але цього не варто було чекати. Відповідь міститься у тій самій главі 8 «Розгляд справ на пленарному засіданні Конституційного суду України». По-перше, кожний суддя КСУ має право подати власний проект рішення і може наділятися повноваженнями судді-доповідача у справі. По-друге, судді КСУ вільно викладають свою думку з питань, що обговорюються, вносять пропозиції, поправки до проекту рішення та висновку у справі. При цьому тривалість і кількість виступів не обмежується. По-третє, всі пропозиції та поправки вносяться у письмовій формі, а голосування за кожну з них проводиться окремо. По-четверте, рішення КСУ підписують не пізніше 7 днів від дня його ухвалення (параграф 53 Регламенту Конституційного суду України).

Тож формальних підстав для затягування з ухваленням рішення більш ніж достатньо. Але з огляду на обговорення неконституційності Закону України «Про засади державної мовної політики» цей законодавчий акт можна вважати скасованим. Нагадаю, що всі залучені до розгляду – і представники суб'єкта права на конституційне подання Олег Бондарчук, Ірина Фаріон та Леонід Ємець, і 13 академічних інституцій та вищих навчальних закладів, до яких звернувся суддя-доповідач, й експерти, і запрошені свідки ухвалення закону – не залишили живого місця на цьому законі і за змістом, і за процедурою його ухвалення.

Як ілюстрацію, можна переглянути відео виступу судді-доповідача, Олега Бондарчука та Ірини Фаріон, Сергія Головатого, Павла Гриценка і Тараса Марусика, свідчення Івана Зайця, Юрія Кармазіна, Юрія Кармазіна та Ярослава Кендзьора, Юрія Ключковського та Миколи Томенка.

Тому є великі сподівання, передовсім, на колективний здоровий глузд суддів Конституційного суду України, на усвідомлення ними важливості майбутнього рішення, на максимально можливе дистанціювання від вказівок, які можуть надходити від Адміністрації Президента, зрештою, на базові інстинкти, притаманні людині.

Історія з розглядом справи за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про засади державної мовної політики» підтверджує аксіому «Крапля камінь точить». Два з половиною роки вмістили в себе не лише пікети Конституційного суду України, звернення громадських організацій до нього, але й методичні дії судді-доповідача Ігоря Сліденка, який 33 рази, починаючи з 2 листопада 2015 року, надсилав письмові подання до голови КСУ з проханням якнайшвидше призначити справу до розгляду.

Продовження закритого засідання в цій резонансній справі – 19 січня 2017 року, у вже по-справжньому новому році. Головне, щоб крапля, яка точить камінь, не висихала.

Тарас МАРУСИК,
заступник голови Координаційної ради з питань застосування української мови в усіх сферах суспільного життя при Міністерстві культури України
radiosvoboda

ІДЕЯ ТА ЧИН

ТАМ, НА КОРТУМОВІЙ ГОРІ

Свого часу молодіжна референтура ЛОО КУН ініціювала спільно з Організацією Української Молоді «Спадщина» проведення заходів на Кортумовій горі, де, за переказами, лежать у могилі 28 членів ОУН, розстріляних нацистами. Тут, на крутосхилі споруджено меморіальний знак на символічній могилі героїв, до числа яких належить і міністр лісового господарства уряду Ярослава Стецька Андрій Пясецький. До створення цього знаку доклалися на початку 90-их громадські діячі Роман Панкевич та Ярослав Сватко.

Ініціативу проведення заходів цього разу виношувала ще восени Львівська міська організація КУН. Так склалося,що акція відкладалася з різних причин кілька разів у зв'язку з проведенням робіт з благоустрою та будівництва сходового переходу з Янівського цвинтаря Львова. Тож по закінченні цих робіт та за узгодженням з іншими громадськими організаціями акцію на Кортумовій горі об'єднали з Днем вшанування пам'яті Василя Біласа та Дмитра Данилишина. Як завжди, розпочалися ці заходи біля колишньої тюрми «Бригідки» запалюванням свічок. А завершилися на їхніх могилах пополудні на 38-ому полі Янівського кладовища, куди їх перепоховали на тирасі – майданчику поряд з меморіалом Січовим Стрільцям. Слід зазначити, що це вчинили, аби запобігти плюндруванням, яких зазнавали могили героїв. З ними перепоховали ще 4 членів ОУН.

У громадській та релігійній панахиді, яку відслужив отець УГКЦ Володимир, взяв участь і голова Львівської облдержадміністрації Олег Синютка. У своєму виступі він зазначив, що подвиг Біласа і Данилишина є прикладом служіння рідному народові молодих людей, які без вагань поклали своє життя на вівтар свободи. На панахиді, що розпочалася маршем націоналістів «Зродились ми великої години...», виступили громадські діячі Ю.Антоняк, рухівець А.Корнат, голова ЦНВ ім.Ст.Бандери М.Посівнич, голова ЛМО КУН І.Данилиха. Під час акції на могилах героїв було встановлено їх портрети, запалено лампадки та покладено квіти. По закінченні заходу учасники здійснили вперше перехід нещодавно збудованими сходами. В акції також брали участь представники Ліги Українських Жінок, Всеукраїнського товариства ветеранів, Української Республіканської Партії, Народного Руху, ГО «Українська Справа», молодіжної референтури ЛМО КУН. Акцію завершив виступ голови Львівської обласної організації ОУН Олег Гринюк.

І.ДАНИЛИХА

ГОЛОС ДУХА ЧУТИ СКРІЗЬ

«ПАРТИТУРИ ТЕКСТУ І ДУХУ»

У Національному музеї літератури України презентували монографію кандидата філологічних наук, доцента Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка Олега Рарицького «Партитури тексту і духу» – художньо-документальної прози українських шістдесятників. Дана монографія присвячена пам'яті Михайлини Коцюбинської.

Науковий співробітник Музею Наталія Кучер нагадала, що 12 січня – День українського політв'язня, котрий в Україні відзначають з 1975 року і ця традиція була запроваджена з пропозиції В'ячеслава Чорновола, який закликав протистояти репресіям і жорстокості режиму, чого неможливо не згадати. Також пані Наталія вважає, що ця книга характеризує автора як людину, яка має свою принципову позицію. Видання містить неймовірну кількість спогадів, що є вагомими для історії. Бард, поет-пісняр Володимир Самайда та співачка, бандуристка Надія Боянівська блискуче виконали колядку «Нова радість стала», – разом з ними співали всі присутні. Олег Рарицький зазначив, що його робота над книгою почалася ще на початку 90-х років, коли в літературу почали повертатися імена, які стали ядром українського духу, і ця книга – це лише невелика частка боргу та пошани тим інтелектуалам, які зберегли українську культуру. Також автор розповів про концепцію та жанрове розмаїття своєї книги (зокрема жанр усної доповіді, виокремленої з інтерв'ю), відзначив важливість осмислення епістолярію шістдесятників, тому що він творився в надзвичайно складні часи, і літератори цього періоду, окрім іншого, через листи висловлювали свої естетичні засади та погляди.

Директор видавництва «Смолоскип», літературознавець, літературний критик Ростислав Семків відмітив велику кількість спогадів живих очевидців епохи, якими насичена ця книга, відгукнувся про неї, як про «повернення до пам'яті, яка цілісно відтворює добу». Літературознавець, доктор філологічних наук, професор Елеонора Соловей розпочала свій виступ тим, що цей день – день політичного в'язня, промовляє багато для присутньої аудиторії і їй дуже втішно, що ми маємо можливість вшанувати пам'ять цих людей і цієї боротьби. Про книгу пані Елеонора висловилася як про синетичну, аналітичну працю, яка написана з любов'ю, глибоким переживанням теми. За її враженням, для Олега Рарицького ця книга є своєрідною місією та моральним обов'язком, так, неначе автор постійно перебував під пильним поглядом і весь час здаючи іспит тим, кого він досліджує.

Літературний критик, письменник, доктор філологічних наук, професор Володимир Панченко проаналізував феномен художньо-документальної прози шістдесятників як метажанру та поділився прикладами мемуарної прози шістдесятників, які справили на нього найбільше враження. Науковий консультант книги, професор Ніна Бернацька сказала, що їй було приємно співпрацювати з Олегом Анатолійовичем як з людиною, різнобічно освіченою у сферах літератури та культури загалом. Кандидат філологічних наук, літературознавець Олексій Сінченко зізнався, що був здивований сміливістю і принциповістю автора, тим, як він чітко розставляє акценти та не оминає гострих кутів. На презентації теплі слова про книжку та її автора сказали також мистецтвознавець, політолог, політичний та громадський діяч Богдан Горинь; поет, дисидент, громадський діяч Микола Горбаль; літературознавець, доктор філологічних наук, професор Михайло Наєнко; дружина Володимира Підпалого Ніла Підпала, журналістка-шістдесятниця Рита Довгань та заступник директора Інституту літератури Сергій Гальченко.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

ОБЕРЕГИ ДЛЯ ЗАХИСНИКІВ

ДІДУХ – ДЛЯ ВОЇНА АТО

Учасники акції «Дідух для воїна АТО», що відбулася в Національному центрі народної культури «Музей Івана Гончара», відправили на передову різдвяні деревця, зв'язані з жита, пшениці, вівса й оздоблені сухоцвітами та жовто-блакитними стрічками.

На знімку: в Музеї Івана Гончара відбулася акція «Дідух для воїна АТО».

– Такий солом'яний оберіг господар заносить до хати на Святвечір, напередодні Різдва Христового. На нашій землі дідух, дідочок, колідник з незапам'ятних часів був символом миру, злагоди, добра і добробуту, багатого врожаю, – каже, складаючи колоски у сніп-рай, молодший науковий співробітник Українського центру культурних досліджень Міністерства культури Інна Александрова. – В дохристиянських віруваннях – втіленням бога Коляди, що несе оновлення й світло. У самому слові «дідух» закодоване його значення – це дідів дух, усіх пращурів, зачинателя роду, який не згине і не перервється, поки нашу землю захищатимуть від ворога такі воїни, як сьогодні на Сході – мужні, безстрашні, готові битися до перемоги. Вони – справжні герої, як і наші предки козаки.

Акцію «Дідух для воїна АТО» члени просвітницької громадської організації «Соловецьке братство» в Музеї Івана Гончара проводять уже втретє. Нині до неї долучилися народознавець Микола Оцун, виконавчий директор Благодійного фонду імені Миколи Вінграновського Зоя Голота, художниця Марина Соченко, композитор Олександр Юров, журналіст Станіслав Черній, бібліотекар Алла Новицька, співак Роман Свідерський, активісти Майдану Юрій Деркач, Любов Матюша, Тамара Вірченко та інші.

– Символічно, що збіжжя, з його в'язали дідухи, вирощене на західних теренах, на Прикарпатті, – долучається до розмови голова ГО «Соловецьке братство» журналіст Георгій Лук'янчук, – виготовляли обереги в серці України, у столиці, а передали їх, як естафету добра, на Схід. До того ж на акцію зібралися люди родом з різних куточків нашої країни – Рівненщини, Полтавщини, Харківщини, Донеччини й Криму, зокрема і вимушені переселенці.

Складаючи й прикрашаючи різдвяні снопи під колядки й спів народних пісень, волонтери записали відео звернення до воїнів. Усім захисникам побажали повернутися до рідного дому живими і неушкодженими і обов'язково з перемогою.

Разом з дідухами активісти відправили на передову нацгвардійцям смаколики до святкового різдвяного столу.

Світлана ЧОРНА

НАША МОВА КАЛИНОВА...

ЯК МИ ГОВОРИМО І ПИШЕМО

Неправильно	Правильно
Є багато альтернатив…	Є альтернатива…
Як снігова грудка…	Як снігова куля…
Звернення про реабілітацію…	Звернення з приводу реабілітації…
Купля-продаж інвалюти…	Купівля-продаж інвалюти…
Для ліквідації каменів з організму…	Для видалення каменів з організму…
Розмістити рекламу в найбільш людяних місцях…	Розмістити рекламу в найбільш людних місцях…
Набожні люди…	Побожні люди…
Морковний сік…	Морквяний сік…
Первинні відомості з арифметики…	Початкові відомості з арифметики…
У Святоюріївській церкві…	У Святоюрській церкві…
Хімічно-чистий продукт…	Хімічно чистий продукт…
Новий сорт виносить низькі температури…	Новий сорт витримує низькі температури…
Накопилося багато пороху…	Назбиралося багато пороху…
Це облегшило наше положення…	Це полегшило наше становище…
Підкупив її своєю добротою…	Прихилив її до себе добротою…
Побритися…	Поголитися…
Круглодобово…	Цілодобово…
Точно такий самий…	Достоту такий самий…
У вищій степені…	Надзвичайно (найвищою мірою)…
Хватить…	Вистачить, годі, досить…

Підготувала Марія ВОЛОЩАК

Практичні посібники Марії Волощак **«Особливості правопису, відмінювання та походження імен», «Неправильно – правильно. Довідник з українського слововживання», «Збірник мовностилістичних порад лінгвістів, літературознавців, публіцистів», «Складні випадки правопису та відмінювання прізвищ і географічних назв»**, рекомендовані Міністерством освіти і науки України, можна замовити тел. (095) 718-98-00, (044) 353-19-77, (068) 789-59-12, **e-mail**: vmu1972@ukr.net

ТЕАТР НАЦІОНАЛЬНОЇ ТРАДИЦІЇ

ІВАН МАЗЕПА, ТАРАС ШЕВЧЕНКО ТА СТЕПАН БАНДЕРА...

– Напевне, невипадково одне з центральних місць у репертуарі «Дзеркала» посідає творчість Тараса Шевченка?

– Головний режисер нашого театру Дмитро Сторчоус завзято і яскраво створив виставу «Сон Кобзаря», в основу якої покладено тексти Шевченкових поезій «Сон» та «І мертвим, і живим, і ненародженим..» Коли Дмитро закінчував роботу над цим спектаклем, на Майдані розстріляли Небесну Сотню. Саме ці трагічні події дали зрозуміти, наскільки пророчим є слово Кобзаря, наскільки актуально воно звучить у наш час. Під час спектаклю демонструється відеоряд, де глядачі можуть побачити події початку 2014 року. І складається враження, що Шевченкові вірші написані саме про це. «Сон Кобзаря» бурхливо сприймали глядачі Сєвєродонецька під час поїздок театру на схід. А там знають ціну свободи.

До образу Тараса Шевченка я також звернувся у своїй виставі «Полусмак останнього кохання». З одного боку хотілося дослідити речі, які хвилюють мене особисто. Це любов Кобзаря до простої української дівчини, як любов до самої України, а з другого боку я цією виставою прагнув вшанувати пам'ять свого брата, одного з творців театру української традиції «Дзеркало», композитора, співака і актора – Віталія Петранюка. Вітьо помер під час революції в Кракові. Далися взнаки наші виступи в Чорнобилі.

Мене дуже схвилювала історія останнього кохання Тараса Шевченка. Тим більше, що Шевченка граю я. Цю історію можна вважати детективною. Ми показували виставу у Каневі на Чернечій горі. Виявляється, жителі цього міста досі сперечаються чи заслуговувала Ликера Полусмак на любов Тараса Шевченка.

Так, це кохання не відбулося. Але воно було, і вже це прекрасно. Кохання прикрашає людину. Робить її сердечнішою, більш співчутливою. А те, що Ликера через сорок років повернулася до Канева, лише підтверджує це. Роль Ликери блискуче зіграла актриса Ліана Книгницька-Марковська! Більше ста разів театр української традиції «Дзеркало» зіграв вистави, присвячені нашому Кобзареві, і в цьому заслуга щоденної просвітницької роботи моєї помічниці – Валентини Тищенко, яка організовує вистави і у Києві, й по Україні. Взагалі цей корабель під назвою театр потонув би, якби за капітанським мостиком, за моєю спиною не працювали б щоденно мозольною працею Ірина Карпова, Ніна Бородкіна та Андрій Заболотний. Це офіс. Їх роботи не видно глядачеві. Але вона необхідна, як повітря.

– Як створювалася вистава «Блокпост Україна»?

– «Блокпост Україна» – це віддзеркалення тієї катастрофи, що сьогодні відбувається в Україні. Вона дуже подібна до чорнобильської трагедії, що сталася тридцять років тому.

Спочатку хотів сам написати твір про ці події. Але мене хвилювало, чи зможу я створити достовірну картину того, що відбувається на сході країни. І саме поезія Бориса Гуменюка стала тим свідченням очевидця, за допомогою якого ми створили на сцені правду про гібридну війну. Фантастичними є пісні-зонги, що їх скомпонувала і заспівала актриса Анна Коваленко. Вони ніби вплетені в рушник, вишитий «червоними і чорними нитками», що є образом вистави (сценографія Валі Кузмічової). Вистава присвячена загиблому воякові, нашому побратиму Василеві Кіндрацькому. До речі, полеглого вояка проникливо зіграв на сцені наш молодий талановитий актор Іван Коваленко. Три музи, три горлиці, які, мов вінок свіжих квітів, прикрашають дійство і створюють той нестерпний щем, – актриси Міла Зінченко, Ліана Книгницька-Марковська і Анна Коваленко,надають виставі того духу «тіней забутих предків» – атмосфери справжньої вкраїнської романтики.

«Блокпост Україна» грали і на Донбасі перед українськими воїнами, місцевим населенням. Після одного з виступів до нас підійшли кілька глядачів і сказали, що якби ми приїжджали раніше, то сьогодні б не було цієї війни. Вистава «Блокпост Україна» створена майже два роки тому. Це наша зброя, наша бойова машина, яку обслуговують майстри інженерної групи – Володимир Мозолевич та Олександр Клименко. Завдяки їм сцена перетворюється на поле бою.

– Багато хто писав про гетьмана Мазепу. Що нового Ви збираєтесь розповісти про цю видатну історичну постать?

– Так, про Івана Мазепу писали Гюго, Байрон, Словацький, Сосюра, Рилеєв. Але хто із сучасних читачів знає ці твори? До того ж, у своїй новій п'єсі «Думка на два серця. Мазепа і Мотря» я описую малодосліджений період у житті гетьмана 1704–1705 роки, коли він відверто і приховано працював на розбудову української нації. Тоді ж зародилася заборонена любов між Гетьманом та його хрещеницею Мотрею. Це кохання, як пісня. Я не буду багато розповідати. Самі побачите. Я граю Мазепу. А Мотрі дві! Заслужена актриса театру «Дзеркало» Міла Зінченко та Аня Коваленко. На вибір!

Як зазначив відомий український вчений Юрій Шевельов, в Україні є три вороги – Москва, кочубеївщина і провінціалізм. Мазепа теж потрапив у лещата гібридної війни. Але його позиція була рішучою. І тому підвалини, які заклав Іван Мазепа в основи нашої державності, міцніші від сьогоднішньої держави. Це – месидж, над яким мусять замислитися нинішні гетьмани. Вороги не дали Мазепі й Мотрі бути разом, але вони засіяли поле тим збіжжям, з якого виросла українська незалежність.

Для мене Іван Мазепа, Тарас Шевченко та Степан Бандера – це духовний тризуб сповідуваного мною українського націоналізму. Слава Україні!

Спілкувався Едуард ОВЧАРЕНКО

Закінчення. Початок на 11-й стор.

Видавець Конгрес Українських Націоналістів

Засновник та шеф-редактор Степан Брацюнь, головний редактор – Марія Базелюк.

Редакційна колегія Ярослав Радевич-Винницький.

Адреса редакції: 01001, вул. Хрещатик, 21, пом. 111, м.Київ; тел./факс (044) 279-78-08 e-mail: nacija@ukr.net

Адреса видавця: 01004, вул. Антоновича, 36, м. Київ, тел./факс 235-37-61

Реєстраційне свідоцтво: Серія КВ № 7970, видане Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України 08.10.2003 р.
Передплатний індекс: 09715
Банківські реквізити: ФОП Брацюнь С.І. Філія ГУ по м.Києву та Київській обл. № 10026/0195.
АТ «ОЩАДБАНК». МФО 322669
ЕДРПОУ 2305606776
№26003500849590(UAH)

Газету набрано і зверстано у комп'ютерно-видавничому центрі Конгресу Українських Націоналістів.

Газету видрукувано у ТОВ "Інтерекспресдрук"
Замовлення №
Наклад 10 000 прим.
Ціна договірна